

MEDYA İZLEME RAPORU

2024

M4D PROJESİ

DEMOKRASİ İÇİN MEDYA, MEDYA İÇİN DEMOKRASİ PROJESİ

Avrupa Birliği tarafından finanse
edilmektedir

Gazeteciler Cemiyeti Basın Evi Yayınıdır

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility
of Association of Journalists and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Gazeteciler Cemiyeti
sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Gazeteciler Cemiyeti'nin Avrupa Birliği finansal desteği ile yürüttüğü **Demokrasi için Medya/Medya için Demokrasi Projesi** ekibi tarafından, açık kaynaklardan, medya taramalarından, proje ofisine çeşitli şekilde yapılan başvuru ve ihbarlardan, M4D Projesi kapsamında yapılan medya sermayesi ve gazetecilerin mesleki memnuniyeti araştırmalarından ve Gazeteciler Cemiyeti Özgürlük için Basın raporlarından faydalanarak hazırlanan bu rapordaki her türlü içerik kaynak gösterilerek kısmen veya tamamen çoğaltılabilir. İçerik tamamıyla Gazeteciler Cemiyeti sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliđinin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Editörler:

Kenan Şener, Yusuf Tuna Koç

Dizgi:

Elif Gümüřbüçak

Kapak Fotođrafı:

SOPA Images via ZUMA Press Wire - Depo Photos Varřova Polonya / Volha Shukaila

Teşekkür:

Bu raporun hazırlanmasında özveriyle ve adanmışlıkla büyük katkılarda bulunan ekip arkadaşlarımıza teşekkür ederiz. Katkıları için, **Dr. Çağrı Kaderoğlu Bulut** ve Medya Dayanışma Grubu üyelerine, çalışmalarımızda değerli rehberliklerinden dolayı **M4D Projesi Ulusal Komite Üyeleri**'ne ve bu çalışmayı mümkün kılan desteğinden dolayı Gazeteciler Cemiyeti Başkanı **Nazmi Bilgin**'e teşekkürlerimizi sunarız. Değerli katkıları olmadan bu rapor tamamlanamazdı.

Gazeteciler Cemiyeti Basın Evi

Telefon

Mobil: +90 533 045 08 67

Telefon: +90 312 468 12 09

Faks: +90 312 468 23 84

E-Posta

info@gc-tr.org

info@media4democracy.org

Web Adresi

www.gc-tr.org

www.media4democracy.org

Adres

Üsküp Caddesi (Çevre Sk.)

No:35, Çankaya, Ankara

İÇİNDEKİLER

1-Sunuş	5
I- 2024 Yılında Türkiye’de Basın Özgürlüğü Atmosferi	6
a. Yükselen yeni tehdit: Dijital tekeller	8
2- Basın Özgürlüğünde Yasal Düzenlemeler Devlet ve Hükümet Politikası	9
a.Yasal düzenlemeler, davalar, cezaevindeki gazeteciler	9
Yasal düzenlemeler	9
Basın İlan Kurumu İnternet Trafiği Düzenlemesi	9
Dezenformasyon Yasası Özgür Basını Hedef Alıyor	9
Etki Ajanlığı Yasa Teklifi Geri Çekildi	10
AYM Kararları	10
AİHM Kararları	10
Basın Davaları	11
Basın Kartı Düzenlemeleri	12
b. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu (BİK)	13
RTÜK	13
YouTube’da TV Lisansı Dayatması	14
YouTube Kaçış Noktası Oldu	14
RTÜK 8. Madde Cezaları	14
c. TRT ve seçim dönemi	16
d. Hak ihlalleri: Sansür, şiddet, hedef gösterme, tehdit, ayrımcılık	17
Tazminatlar	17
Hedef Gösterilen Gazeteciler	17
Türkgün Gazetesi 4 Gazeteciyi Hedef Gösterdi	18
Ülkü Ocaklarından Gazetecilere Tehdit	18
Özlem Gürses’e Linç ve Ev Hapsi	18
e. 2024 Web Erişim Engelleri	19
Platform ve Haber Sitesi Erişimleri	19
Erişim Engeli Getirilen Haberlerin Dağılımı	19
3- Medya Ekonomi Politikası	21
a. Şeffaf mali politika, yayın ilkeleri ve hesap verilebilirlik	21
b. Medya Sahipliği	21
Nefes kuruldu	21
Flash Haber iki defa el değiştirdi	21
Ciner Grup Medyadan Çekildi	22
Ekol TV kuruldu	22
Cnbc-e yeniden yayın hayatına başladı	22
“Medya sermayesinin şeffaf olmaması gazeteciliğe zarar veriyor”	22
Medya Tekelleşmesinin Önünde Yasal Engel Yok	23
c. Tirajlar	23
d. Reyting Payları	25
Prime Time Reyting Payları	25
e. Basın Çalışanlarının Durumu	26
Çalışma Biçimleri	27
Gazetecilikte ücretler, çalışma süreleri ve iş güvencesi	28
Haber üretim sürecinde gazeteciler ve bilgiye erişim	29
4 - Dezenformasyon ve Bilgi Tekeli	33
5- Cemiyet, Parti ve diğer STÖ’lerin Çalışmaları	35
2024 Cemiyet, Parti ve STÖ Çalışmaları	35
6- Sonuç ve Değerlendirme	37
Öneriler	37
	38

TABLO VE GRAFİK DİZİNİ

GRAFİK 1: 2012-2024 Cezaevindeki Gazetecilerin Sayısı	11
GRAFİK 2: Basın Kartı Sahipliği	12
TABLO 1: Ocak-Aralık 2024 Döneminde Öne Çıkan İdari Para Cezaları	15
GRAFİK 3: "Yaptığınız haberler nedeniyle suçlanma ya da yargılanma kaygısını ne sıklıkla yaşıyorsunuz?"	18
GRAFİK 4: 2024 Yılı Erişim Engeli Getirilen Haberlerin Konuları	20
GRAFİK 5 : 2024 Yıllık Ortalama Tiraj 12 Ay Ortalaması	23
TABLO 2 : 2024 Yılında Yaygın Gazetelerin Günlük Ortalama Satış Adedi	24
GRAFİK 6 : Hürriyet Gazetesinin Yıllara Göre Ortalama Tirajı	25
TABLO 3 : 2024 Yılında 19:00-24:00 Saatleri Arasında Tüm Kişiler içinde Ortalama Reyting Payları	25
GRAFİK 7 : 2024 yılı Prime Time Ortalama Reyting Payları	26
GRAFİK 8: Yıllara Göre İş Kolunda Sendikalaşma Oranları (Yüzde)	27
GRAFİK 9 : Gazetecilerin Çalışma Biçimleri	28
GRAFİK 10 : Gazetecilerin Ücretleri	29
GRAFİK 11 : "Haber faaliyetlerimin sansüre uğradığı oldu/oluyor"	30
GRAFİK 12 : "Haber üretirken içeriğin yayınlanmayacağı veya eleştirileceği kaygısıyla haberdan vazgeçtiğim oldu"	30
GRAFİK 13: "Yaptığınız haberler nedeniyle suçlanma ya da yargılanma kaygısını ne sıklıkla yaşıyorsunuz"	31
GRAFİK 14: "Gazetecilik faaliyetlerimden ötürü tehdit aldığım oldu"	32
GRAFİK 15: "Gazetecilik faaliyetlerimden ötürü gözaltına alınma ya da yargılanma gibi süreçler yaşadım"	32

SUNUŞ

Gazeteciler Cemiyeti'nin Avrupa Birliği finansmanıyla yürüttüğü Demokrasi için Medya / Medya için Demokrasi (M4D) Projesi, Türkiye'de basın ve ifade özgürlüğüne ilişkin gelişmeleri izlemek, belgelemek ve kamuoyuyla paylaşmak amacıyla 2019 yılında başlatılmıştır. Proje, sadece bir izleme faaliyeti değil; aynı zamanda gazeteciler arası dayanışmayı güçlendirmeyi, medya sektöründeki yapısal sorunları görünür kılmayı ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri üretmeyi amaçlayan çok katmanlı bir sivil toplum girişimi niteliğindedir.

Proje, ilk üç yıllık uygulama dönemini Nisan 2022'de tamamlamış; izleyen ikinci üç yıllık dönem Temmuz 2022 itibarıyla başlamıştır. Bu yeni dönemde medya izleme faaliyetleri, daha sistematik ve karşılaştırmalı biçimde altı aylık ve yıllık periyotlarla sürdürülmeye başlanmıştır. Altı aylık izleme raporlarında yılın ilk yarısındaki gelişmeler değerlendirilirken, yıllık raporlar hem yıl boyunca yaşanan gelişmeleri hem de Mesleki Memnuniyet Araştırması gibi özel saha araştırmalarını içermektedir.

2023 yılına ilişkin medya izleme çalışmaları, iki ayrı rapor halinde kamuoyuna sunulmuştur. İlk bölüm 2023 Ağustos ayında, ikinci ve tamamlayıcı bölüm ise 2024 Nisan ayında yayımlanmıştır. Bu raporlar, yalnızca medya sektöründeki baskı ve hak ihlallerini değil, aynı zamanda gazetecilerin çalışma koşulları, ekonomik durumları ve mesleki tatmin düzeyleri gibi sosyal göstergeleri de ortaya koymuştur.

Bu çerçevede hazırlanan 2024 Yıllık Medya İzleme Raporu, M4D Projesi kapsamında yıl boyunca yürütülen izleme faaliyetlerinin, gazetecilerle yapılan bölgesel toplantıların ve sivil toplum aktörleriyle gerçekleştirilen istişarelerin birleşimiyle oluşturulmuştur. Raporla; basın ve ifade özgürlüğünü ilgilendiren yasal gelişmeler, yargı süreçleri, RTÜK ve Basın İlan Kurumu uygulamaları, medya sahipliği ve tekelleşme sorunları, gazetecilere yönelik fiziksel ve dijital tehditler ile medya alanındaki ekonomik kırılganlıklar detaylı biçimde ele alınmaktadır.

2024 yılına ilişkin bu rapor ayrıca, Gazeteciler Cemiyeti'nin uzun soluklu Özgürlük için Basın (ÖiB) Projesi kapsamında günlük olarak kayda geçirilen basın özgürlüğü ihlalleriyle de desteklenmiştir. Bu sayede sadece niteliksel değil, sayısal açıdan da güçlü bir belge ortaya konmuştur.

Raporla ayrıca, 2025 yılı Şubat-Mart aylarında çevrim içi ortamda, Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapan 292 gazetecinin katılımıyla gerçekleştirilen 2024 Mesleki Memnuniyet Araştırması sonuçlarına da yer verilmiştir. Bu anket çalışması, gazetecilerin çalışma koşullarından gelir düzeylerine, sansürle karşılaşma oranlarından mesleki tatmin düzeylerine kadar pek çok başlıkta güncel ve karşılaştırmalı veriler sunmakta; sektörün yapısal sorunlarına dair somut bir tablo ortaya koymaktadır.

Tüm bu içeriklerin ötesinde, M4D Projesi raporlarının temel farkı, sadece sorunları teşhis etmekle kalmayıp çözüm önerileri de üretmesidir. Bu nedenle raporun sonunda, Türkiye'de basın özgürlüğünün güçlendirilmesine katkı sunacak politika önerileri, dayanışma modelleri ve uluslararası destek mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik somut tavsiyelere de yer verilmiştir.

I- 2024 YILINDA TÜRKİYE'DE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ATMOSFERİ

2024 yılı, Türkiye'de basın ve ifade özgürlüğünde baskı, yasaklama ve yeni ekonomik tehditlere tanık olduğumuz bir süreç oldu. Yasalaşmasa dahi yıl boyu gündemde kalan "Etki Ajanlığı" gerekçesiyle yeni suç tanımı getiren yasa teklifi, RTÜK'ün TV kanallarına yönelik yasal dayanağı tartışmalı rekor yasakları, Basın İlan Kurumu Mevzuatı ile Google'ın keyfi algoritma değişiklikleri sebebiyle basının ekonomik bağımsızlığına vurulan yeni darbeler, protestoları haberleştiren gazetecilere dönük saldırılar, gazetecilere dönük keyfi ev hapsi cezalarının yaygın bir uygulama haline gelmesi, 2024'te Türkiye'nin basın özgürlüğü krizini derinleştirdi.

Basın ve ifade özgürlüğünü güçlendirecek herhangi bir uygulama ortaya konmadığı gibi henüz daha Ocak ayında yasalaşan Dezenformasyon yasası ile sansür ve gazetecileri cezalandırma biçimleri yeni bir hukuki biçim kazandı. Yasal düzenlemeler eliyle haberciliğin ve ifade özgürlüğünün sekteye uğratılmasının yanı sıra, kolluğun gazetecilere yönelik müdahale biçimi, yargının uzun tutukluluk süreleri ve ev hapsi gibi hukuksuz cezalandırma yöntemleri standart haline getirildi.

Türkiye'de 2024 yılının 12 ayında toplam 112 gazeteci gözaltına alındı. Tutuklanan gazeteci sayısı ise bir önceki yılı katlayarak 43'e çıktı. 2024 yılı bittiğinde, tutuklu ya da hapiste bulunan gazeteci sayısı en az 30 olarak belirlendi. M4D Projesi kapsamında gerçekleştirilen Mesleki Memnuniyet Anketine göre gazetecilerin %36'sı gazetecilik faaliyetlerinden ötürü gözaltı ya da yargılanma süreçlerinden geçerken, yarısına yakını haber süreçlerinde sıklıkla yargılanma kaygısı yaşıyor. Ankete katılan gazetecilerin %40'ından fazlası, yargılanma kaygısı sebebiyle kimi dönemler haberlerinden vazgeçtiklerini belirtiyor.

2024'te Türkiye'de medyanın krizi yalnızca yasal müdahaleler ve kolluk engellemeleri ile sınırlı değil. 2024 yılında Ciner Grubunun medya holdingi satış kararı, Flash Haber TV kanalının satışı etrafındaki tartışmalar, medya sahipliğinin şeffaflığına yönelik soru işaretlerini daha fazla artırdı. Gazeteciler Cemiyeti başkanı Nazmi Bilgin de yaşananlara ilişkin olarak yaptığı açıklamada; Türkiye'de medya sermayesinin gri alanlarda ve şeffaflıktan uzak yapısının sürdüğünü bunun hem gazeteciliğe hem demokrasiye zarar verdiğini vurguladı ve basındaki mali ilişkiler için tam şeffaflık talebini dile getirdi.

2024 yılının en önemli siyasi gelişmelerinden biri, 31 Mart yerel seçimleri oldu. Bu seçim döneminde, taşıma oy iddiaları gibi çeşitli şaibelerin yanı sıra, gazetecilerin haber alma hakkına yönelik saldırılar da gündeme geldi. Yerel seçimlerin ardından Van'a kayyum atanmasına yönelik protestoları haberleştirmek isteyen gazeteciler kolluk kuvveti tarafından engellendi, 6 gazeteci gözaltına alındı. Yine Diyarbakır'ın Sur ilçesinde seçimleri takip eden gazeteciler saldırıya uğradı, Anadolu Ajansı aracına kurşun isabet etti.

Basın ve ifade özgürlüğüne yönelik tehdit ve baskıların yanı sıra yoksulluk, 2024 yılında Türkiye'de gazetecilerin en önemli sorunları arasında olmaya devam ediyor. 2019 yılından beri tüm toplumda ağırlıklı hissedilen derin yoksullaşma ve fiyat enflasyonu karşısında ücretlerin yetersizliği, güvencesiz tüm meslek gruplarında olduğu gibi gazetecilik mesleğinin sürdürülebilmesi önündeki en önemli engellerden biri. 2025 Mesleki Memnuniyet Araştırması, gazetecilerin ücret ve güvence sorununa ve yoksulluğuna ilişkin önemli çıktılar sunuyor.

Alandaki ücret dağılımı incelendiğinde, mesleki-kurumsal hiyerarşinin üst basamaklarına çıktıkça daha az sayıda gazeteci için artan ücretlerin bir yanda; alt kademelere inildikçe ise çoğalan sayıda gazeteci için azalan ücretlerin diğer yanda olduğu tespit edilmektedir. Bu bakımdan ücret dağılımının "piramit" benzeri bir model oluşturduğu söylenebilir.

Bu görece yapılaşmış duruma ülkedeki ekonomik kriz, enflasyon ve alım gücünün giderek erimesi de eklenince gazetecilerin ücretleri konusunda oldukça vahim bir manzara ortaya çıkmaktadır.

Buna göre 2024 yılında en çok 30 bin TL'ye kadar ücreti olan gazetecilerin oranı yüzde 77,1 iken (her dört gazeteciden üçü), 2025 yılında bu oran 56,2 olmuştur. 30 bin - 60 bin TL kazanan gazetecilerin oranı ise 2024 yılında 15,7 iken 2025 yılında 21,3'e yükselmiştir. Bu biçimsel yükselişe karşın enflasyonun resmi rakamlara göre yüzde 40'ların üzerinde seyretmeye devam ettiği bu dönemde gazetecilerin yarısından fazlasının hala en çok 30 bin TL ücrete erişebiliyor olmaları, 30 bin-60 bin bandında ücrete ulaşanların oranının ise

hala beşte bir düzeyinde olması oldukça vahim bir durumdur. Mart 2025 itibariyle açlık sınırının 23.615 TL, yoksulluk sınırının ise 76.922 TL olduğu[1] göz önünde bulundurulduğunda bu tablo daha da karanlık hale gelmektedir.

Gazetecilik gibi toplumsal bir meslek alanında bu kadar düşük ücretlerin varlığı, gazetecilerin yalnızca geçimlerini sağlamaları açısından değil, aynı zamanda kendilerini geliştirebilmelerini, toplumsal-kültürel etkinliklere dahil olabilmelerini sağlayacak maddi imkanlarının kısıtlılığı gibi açılardan da oldukça zordur. Bu durumun gazetecilerin mesleki ve toplumsal vasıfları üzerinde de baskılayıcı bir etki yarattığı belirtilebilir.

Buna paralel olarak, gazetecilerin ücretleri ve geçim pratiklerine dönük ifadeleri de çarpıcıdır. "Aldığım ücretle geçimimi rahatlıkla sağlayabiliyorum" ifadesine katılmayan gazetecilerin oranı toplam yüzde 77,1'dir. Dolayısıyla her dört gazeteciden üçü aldığı ücretle geçimini rahatça sağlayamadığını belirtmektedir. Ücretinin geçimini sağlamaya yettiğini ifade eden gazetecilerin oranı ise yalnızca yüzde 8,7'dir. Bu sonuçlara göre, Türkiye'de gazeteciler aldıkları ücretle geçinemediklerini ve emeklerinin karşılığını alamadıklarını düşünmektedirler. Bu durumun, gazetecilerde yıpranmışlığa ve mesleğe dönük yılgınlığa da kapı araladığı tahmin edilebilir.

Türkiye'de 2024 yılında basın ve medyaya yönelik baskılar, uluslararası kuruluşların raporuna da yansdı.

Avrupa Konseyi'nin Türkiye'de 31 Mart 2024 Yerel Seçimlerine dair Türkiye raporunda, ifade ve medya özgürlüğüne yönelik baskı ortamının seçim süreçlerini de etkilediği belirtildi. Raporda "İfade ve medya özgürlüğünün kötüleşen durumu, tehdit ve baskı ortamı yaratmanın yanı sıra, yargılanma korkusuyla otosansürü yaygınlaştırarak, yurttaşlara tarafsız ve dengeli bilgi sağlanmasının önüne geçmiş, aynı zamanda haber süreçlerinin tarafsızlığını güvence altına alan kanunlar, bu kanunları gözetmesi gereken devlet ajansları dahil olmak üzere sıklıkla ihmal edilmiştir" * denildi.

Avrupa Konseyinin Türkiye Raporu'nda, medyada dijital dönüşüme dair belirli hazırlıkların mevcut bulunduğu altı çizilse de özellikle RTÜK'ün bağımsızlığına yönelik soru işaretlerine vurgu yapıldı, mevzuat konusunda ise; "Radyo, televizyon ve isteğe bağlı medya hizmetleri kurallarına ilişkin mevzuat, kapsamı, tanımları ve lisanslama kriterleri bakımından açık değildir ve çevrim içi yayın içeriğine erişimin kısıtlanmasına ve yargı yetkisine ilişkin tartışmalı kurallar içermektedir" ifadeleri kullanıldı. **

Medya Özgürlüğü Acil Müdahale 2024 Ocak-Haziran Raporuna göre; Türkiye AB üye ve aday ülkeler arasında en fazla alarm durumu Türkiye'de yaşandı. Türkiye'yi, savaşın sürmekte olduğu Ukrayna izledi.*** Kuruluşun yıllık raporuna göreyse; polis ve güvenlik güçlerinin basın özgürlüğüne en fazla saldırıda bulunduğu ülkelerin başında Gürcistan ile birlikte Türkiye geliyor. Yanı sıra yıl boyunca AB üye ve aday ülkelerinde medya çalışanlarına yıl boyunca 82 belgelenmiş saldırıda bulunulurken, en fazla saldırının yaşandığı ülke Türkiye.****

Sınır Tanımayan Gazeteciler Dünya Basın Özgürlüğü Endeksinde Türkiye 158. sıraya geriledi. Tayyip Erdoğan'ın yeniden seçilmesinin, Türkiye'de basın özgürlüğü açısından yeni bir endişe kaynağı olduğu belirtildi. *****

Article 19 Global Expression 2024 raporunda Türkiye 138. sıraya geriledi, rapor son on yılda gazetecilere yönelik saldırılar ve otosansür uygulamalarındaki artışa dikkat çekti.

Kadın Basın Özgürlüğü 2024 1. Çeyrek raporu, 1 kadın gazeteci cinayetinin yanı sıra, eski TRT muhabiri Elif Akkuş'un tutuklanmasına dikkat çekti. Raporda, Türkiye'nin kadın gazetecilere yönelik saldırı ve hak ihlallerinde başta gelen ülkelere biri olduğunun altı çizilirken, 2024'ün ilk dört ayında toplam 56 hak ihlali yaşandığı, kadın gazetecilere yönelik 30 ayrı dava açıldığı belirtildi.

M4D Projesi kapsamında yürütülen Mesleki Memnuniyet Araştırması da meslekte kadın gazetecilerin durumuna ilişkin çarpıcı bulgulara işaret ediyor. Araştırmaya katılan gazeteciler içerisinde yaş arttıkça kadın oranının düşmesinin, kadınların ilerleyen yaşlara kadar meslekte kalabilmesinin erkeklere göre daha zor olduğunun bir göstergesi olduğuna işaret ediyor.

Freedom House Dünyada Özgürlük 2024 raporunda da Türkiye son on yılda özgürlük ortamında yaşanan 27 puanlık gerilemeyle özgür olmayan ülkeler kategorisine alınırken, iktidarın medya üzerindeki hakimiyeti, gazetecilere yönelik baskı, yargılama ve saldırılara da dikkat çekildi.

* <https://rm.coe.int/local-elections-in-turkiye-31-march-2024-co-rapporteurs-david-eray-swi/1680b1c01c>

** https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf

*** <https://www.ecpmf.eu/wp-content/uploads/2024/09/MR-2024-Final-Draft-Pages.pdf>

**** <https://www.mappingmediafreedom.org/wp-content/uploads/2025/03/Monitoring-Report-2024.pdf>

***** <https://rsf.org/en/2024-world-press-freedom-index-journalism-under-political-pressure>

a. Yükselen yeni tehdit: Dijital tekeller

2024 yılı, Türkiye'deki gazeteciler açısından artan sorunlardan birinin, dijital tekellerin tahakkümünün belirgin biçimde zarar verdiği ilk yıl oldu. İfade özgürlüğümüzü genişleten bir alan olarak internet, sınırları dev şirketlerin gelir hedefleri doğrultusunda çizilmiş ve kuralları sürekli buna göre değişen bir alan haline gelmeye başladı. Ülkelerin mevzuatını aşan, bu açıdan hak savunucularının müdahalesi neredeyse imkansız olan, ifade özgürlüğü ilkeleri yerine uluslararası tekel ahlakıyla belirlenmiş kurallar, Türkiye'de basın özgürlüğü atmosferini en çok etkileyen konuların başında geldi ve yaklaşan daha büyük bir tehditi işaret etmeye başladı.

Google, özgün haberciliği teşvik etme iddiasıyla 2024 yılından itibaren trafik algoritmalarında düzenli aralıklarla değişikliğe gideceğini açıkladı. Ancak yapılan algoritma değişiklikleri bağımsız gazeteciliği ödüllendirmenin aksine cezalandırma biçimi haline geldi.

Google'in algoritmasını Mayıs ayında yeniden değiştirmesi sonucu, bağımsız medya kuruluşlarının internet trafiğinde ciddi bir düşüş meydana geldi. Bu düşüşten etkilenen medya kuruluşlarının Google reklam gelirleri yüzde 60-70 oranlarında düşerek yeni bir ekonomik dar boğaz yarattı. Google, algoritma değişikliğinin kopyala-yapıştır ve toksik, orijinal olmayan içerikleri arama sonuçlarından temizleme amacı güttüğünü açıklasa da Türkiye'de ve dünyada birçok haber ve içerik web sitesi bu trafik değişimi sebebiyle önemli ölçüde zarar etti. Türkiye'de muhalif ve bağımsız medya kuruluşlarında çalışan gazeteciler, kararın "bağımsız medyaya tehdit" ve "sansür" olduğuna işaret etti.

BirGün Web Koordinatörü Uğur Koç, yapılan değişikliklerin bağımsız medya kuruluşlarının ziyaretçi trafiğini olumsuz yönde etkilediğini söyleyerek; "Yaklaşık 1 ay önce Google Keşfet ve Google News trafiği adeta sıfırlandı. Şu anda her iki platformda da bağımsız medya kuruluşları neredeyse hiç gösterilmiyor. Kamuoyunun haber alma hakkı baltalanırken bağımsız medya kuruluşlarının varlığı da tehdit altında" dedi.

T24 Editörü Sibel Yükler ise sosyal medyadan yaptığı paylaşımda konuya ilişkin olarak "Okur trafiği yüzde 80 düştü. Bu, bağımsız yayın yapan her haber sitesinin yakın zamanda iflası demek. Aynı zamanda habere erişimin bitmesi gibi, dar boğazda yaşayan binlerce basın çalışanının da derin yoksullukla baş başa kalması demek" dedi.

Türkiye'de bağımsız, eleştirel yayınlarıyla toplumun çok büyük kesiminin yakından takip ettiği internet sitelerinin tamamı 2024'ü derin ekonomik zorluklarla kapattı. Bu raporun yayına hazırlandığı 2025 yılının ilk çeyreğinde, önde gelen bağımsız medya kuruluşu GazeteDüvar tüm faaliyetini sonlandırma kararı aldı, internet sitesi kapandı, 45 gazeteci işsiz kaldı. Diken, Artı Gerçek, Medyascope, T24, Ekonomim, Gazete Pencere, BirGün ve Kısa Dalga haber siteleri, ortak bir açıklama kaleme alarak "Google'ın yıkıcı ambargosunu protesto ediyoruz" diyerek yaşanan sorunun bir tür demokrasi krizi halini aldığını vurguladı ve kamuoyuna çağırıda bulundu.*

Google'ın şeffaf olmayan ve internet gazeteciliğinin gelirlerini olumsuz yönde etkileyen algoritma değişiklikleri, dünya çapında bir medya sorunu haline geldi. Birleşik Krallık'ın önde gelen medya kuruluşlarından The Sun gazetesi, algoritmada yaşanan değişiklik sebebiyle 2024 yılının sonuna gelindiğinde ziyaretçi sayısının %50 azaldığını açıkladı. New York Times, aynı dönemde ziyaretçi trafiğinin %27'sini kaybetti. Dünya basınının algoritma değişikliğinin yarattığı ziyaretçi krizine reaksiyonları ise farklı oldu. The Sun, ziyaretçi trafiği ve reklam gelirleri için web sitesi yerine Youtube haberciliğine yöneleceklerini açıklarken, Kanada devleti Kasım 2024'te Google'a anti-tröst yasalarını ihlal ettiği sebebiyle dava açtı. Google'ın internet gazeteciliği açısından bir ekonomik tekel haline gelmesi, tüm dünyada ve ülkemizde dijital medyanın en önemli sorunlarından biri olmaya devam ediyor.

*<https://platform24.org/gazetecilik-komaya-girdi/>

2- BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNDE YASAL DÜZENLEMELER DEVLET VE HÜKÜMET POLİTİKASI

a.Yasal düzenlemeler, davalar, cezaevindeki gazeteciler

Yasal düzenlemeler

Basın İlan Kurumu İnternet Trafiği Düzenlemesi

Basın İlan Kurumu (BİK), 2024 yılı Eylül ayında aldığı bir kararla internet haber siteleri için resmi ilan yayınlatabilme kriterlerini düzenleyen 61. ve 67. maddelerde önemli değişikliklere gitti. Bu kapsamda, haber sitelerinin günlük asgari tekil ziyaretçi ve sayfa görüntüleme şartları yüzde 50 oranında düşürülürken, yüksek trafik alan siteler için ise ek gösterge oranları artırıldı. Kurum, bu yeni düzenleme ile internet haberciliğini teşvik etmeyi ve nitelikten uzak, yalnızca arama motoru optimizasyonuna (SEO) dayalı içerik üretimini sınırlamayı amaçladığını kamuoyuyla paylaştı.

Her ne kadar bu adım ilk bakışta internet gazeteciliğinin gelişimine katkı sağlayacak bir iyileştirme olarak görünse de, sahadaki gözlemler ve yerel medyanın aktardığı deneyimler, mevzuatın bütüncül olarak değerlendirildiğinde hâlâ ciddi sorunlar içerdiğini ortaya koymaktadır. Medya için Demokrasi/ Demokrasi için Medya (M4D) Projesi kapsamında farklı bölgelerde düzenlenen toplantılarda, özellikle yerel gazetecilerin sıkça dile getirdiği temel sorunlardan biri, internet medyasının sürdürülebilirliğini zorlaştıran mevcut gelir modeli ve BİK'in uygulamalarıyla ilgili yaşanan yapısal sıkıntılardır.

Yerel medya temsilcileri, reklam gelirlerinin dağılımında ulusal ve yerel medya arasında yapılan ayrımın gözetilmemesinin haksız rekabet yarattığını ve yerel internet gazeteciliğini ekonomik açıdan daha da kırılgan hâle getirdiğini ifade etmektedir. Öte yandan, Basın İlan Kurumu'nun hem basılı hem de dijital yayıncılık için öngördüğü kriterlerin ağırlığı da gazetecilerin en fazla işaret ettiği sorunlar arasında yer alıyor.

Sonuç olarak, ziyaretçi trafik sınırlarının düşürülmesi olumlu bir adım olarak değerlendirilebilir; ancak Türkiye'de medya sektörünün mevcut ekonomik dar boğazı düşünüldüğünde, Basın İlan Kurumu'nun resmi ilan mevzuatının hâlâ medya çeşitliliği ve özellikle yerel dijital yayıncılığın güçlenmesi açısından önemli kısıtlamalar barındırdığı göz ardı edilmemelidir.

Dezenformasyon Yasası Özgür Basını Hedef Alıyor

Ekim 2022'de yürürlüğe giren yeni Basın Yasası, içerdiği tartışmalı "dezenformasyon" maddesiyle "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçunu Türk Ceza Kanunu'na eklemiştir. Bu, yasanın kamuoyunda sansür yasası ya da dezenformasyon yasası olarak anılmasına neden oldu, basın meslek örgütlerinin tüm uyarılarına karşın ilgili madde eleştirel sesleri bastırmak için kullanılır hale geldi. Madde, 2024 yılı boyunca da gazeteciler ve hak savunucuları açısından sansür ve baskı aracı işlevi görmeye devam etti. Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten bu yana açık kaynaklardan derlenen verilere göre 65'i gazeteci olmak üzere toplam 93 kişiye soruşturma açıldı. En çok soruşturma açılan gündemler deprem ve yolsuzluklar oldu. Bu davaların 17'si beraatle sonuçlanırken 3 gazeteci hapis cezası aldı. *

Özellikle soruşturma açılan konu ve haberler, Sansür Yasasının yürürlüğe girdiği günden itibaren gazetecileri ve halkın haber alma hürriyetini hedef aldığını ortaya koyuyor.

MLSA 2024 Adalet İzleme Raporuna göre** ise 2024 yılı boyunca TCK 217-a "Halkı yanıltıcı bilgi yayma" suçlamasıyla 10 gazeteci yargılandı. Gazeteciler Ruşen Takva, Ahmet Kanbal, Tolga Şardan, Hasan Sivri, Ferit Arslan, Onur Öncü, Fırat Bulut, Rojda Oğuz, 6 Şubat depremi, yargı ve seçim yolsuzlukları, siyasi parti yöneticileri ve devlet görevlilerinin karıştığı suçlara dair haberler sebebiyle hakim karşısına çıktı. Tolga Şardan, "MİT'in Cumhurbaşkanlığına sunduğu rapor" başlıklı haberine yönelik dezenformasyon yasası kapsamında açılan davada 5 yıl hapis cezası istemiyle yargılanıyor.

* <https://www.mlsaturkey.com/tr/halki-yaniltici-bilgiyi-yayma-sansur-yasasinin-golgesinde-ifade-ozgurlugu-raporu-yayinlandi>

** <https://www.mlsaturkey.com/tr/mlsa-2024-adalet-gozlem-programi-raporu-dusunce-suc-tutuklama-ceza>

Etki Ajanlığı Yasa Teklifi Geri Çekildi

Gazetecilik mesleğine yönelik bu yılın endişe verici gelişmesi, Kasım ayında Meclis gündemine getirilen "Etki Ajanlığı Yasa Teklifi" oldu. İlk olarak Mayıs ayındaki 9. Yargı Paketi ile sunulan, sonrasında gelen tepkiler sebebiyle geri çekilip Kasım ayında yeniden Meclis gündemine getirilen teklif, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk" başlıklı yedinci bölümüne 339/A maddesiyle "Devletin güvenliği ve siyasal yararları aleyhine suç işleme" başlığı altında yeni bir suç eklenmesini öngörüyor. Ancak yasa teklifinde ifade edilen "stratejik çıkar", "talimat", "devletin iç veya dış siyasi yararı" gibi ifadeler son derece yoruma açık olup, doğrudan basın ve ifade özgürlüğünü tehdit ediyor. Yasa teklifi, konuya dair çalışma yürüten hukukçuların da işaret ettiği üzere "öngörülebilirlik ilkesini de içeren suçta ve cezada kanunilik ilkesini" de ihlal ettiği için anayasaya da aykırılık taşıyordu. ABD, Rusya, Gürcistan gibi ülkelerde de birçok örneğini gördüğümüz üzere basını ve gazeteciliği baskı altına alan 'Etki ajanlığı yasası' eğer Meclis'ten geçseydi, devlet ile siyaset arasındaki çizginin giderek incelendiği bu dönemde, gazetecilere yönelik keyfi yargılama ve tutuklamalara gerekçe haline geleceği kaçınılmazdı.

Gazeteciler Cemiyetinin de içinde bulunduğu Medya Dayanışma Grubu, etki ajanlığı düzenlemesine karşı çeşitli eylem ve etkinliklerle kamuoyu oluşturmaya, tepki örgütlemeye çalıştı. Ortak basın açıklamasında bu değişikliğin her türlü gazetecilik faaliyeti üzerinde baskı oluşturduğunu ifade edildi. Açıklamada, "Ciddi bir şekilde belirsizlik içeren bu düzenleme Türkiye'de ifade özgürlüğünün daha da kısıtlanmasına yol açacak ve halkın doğru bilgiye ulaşma hakkını ciddi şekilde ihlal edecektir. Basın ve ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından biridir. Ancak yapılması planlanan düzenleme, bu temeli sarsmayı ve toplumu baskı altına almayı hedeflemektedir" denilerek yasanın Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğü açısından oluşturduğu tehdide dikkat çekildi.

Başta gazeteci meslek örgütleri olmak üzere sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerin tepki ve eylemleri sayesinde Etki Ajanlığı düzenlemesi 2024 yargı yılının gündeminden çıkarılmış olmasına rağmen, hala bir tehdit olarak varlığını korumaktadır.

AYM Kararları

AYM, 2024'te gazeteci haklarına dair yüksek sayıda dosyayı karara bağlamasa da 5651 Sayılı İnternet Kanunu'nun "kişilik hakları ihlali" ve "milli güvenlik" maddelerinden kaynaklanan keyfi sansürle ilgili önemli ihlal kararları aldı; 10 Ekim 2024 itibarıyla "kişilik hakları ihlali" maddesini yürürlükten kaldırdı. AYM ayrıca, Cumhurbaşkanlık İletişim Başkanlığı bünyesinde "manipülasyon ve dezenformasyon ile mücadele" adı altında yürütülen faaliyetlerin, "basın ve ifade özgürlüğüne müdahaleye neden olabileceği" gerekçesiyle, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yapılan ilgili düzenlemeyi iptal etti. Bunun yanı sıra, İletişim Başkanlığı bünyesinde "manipülasyon ve dezenformasyonla mücadele" için kurulan Stratejik İletişim ve Kriz Yönetimi Dairesi Başkanlığı ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle yapılan düzenleme de iptal edildi. Çok sayıda gazeteciden yeni başvurular almaya devam eden AYM, Evrensel, Cumhuriyet, BirGün, Sözcü ve Tunceli Emek örneklerini gündemine alarak Basın İlan Kurumu'nun (BİK) ilan kesme uygulamalarını da mahkûm etti. AYM, Bizim FM, Sinan Aygül, Sultan Eylem Keleş (hükmün açıklanmasının geriye bırakılması) gibi dosyalardan toplam 174 bin 94 TL tazminata hükmetti.

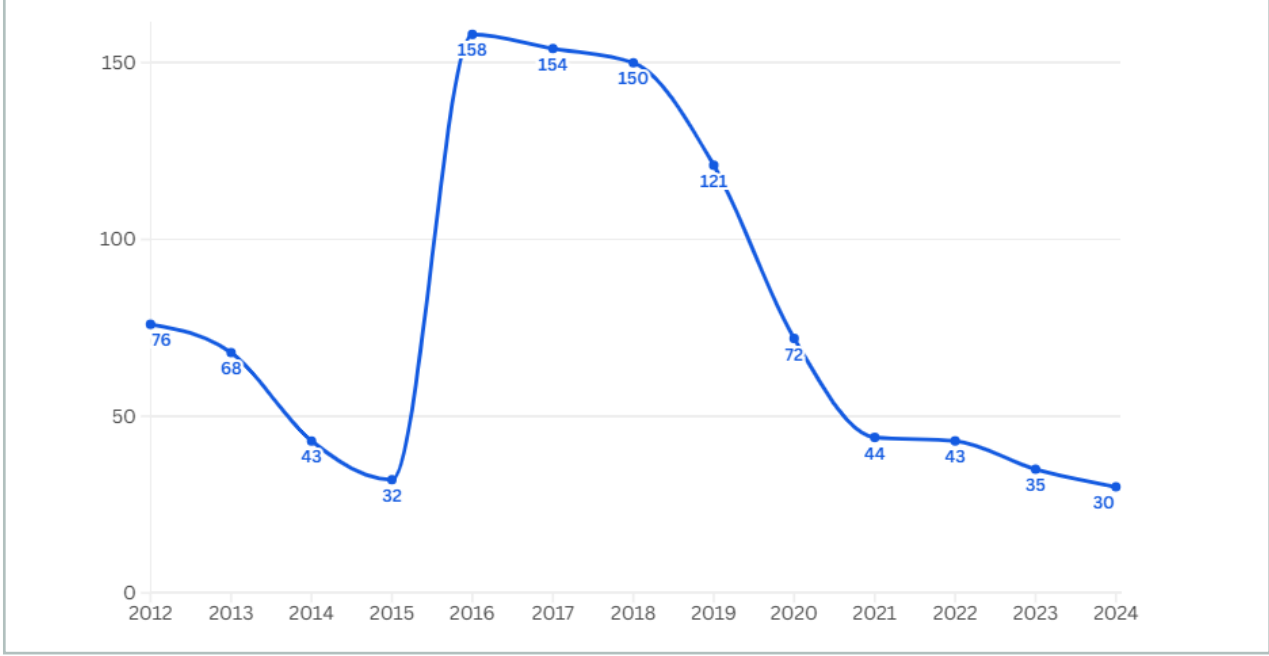
AİHM Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), geçen yıl Ayşenur Parıldak ve Ahmet Büken'in haksız tutukluluk şikâyetleriyle ilgili olarak yaptıkları başvurularda toplam 27 bin avro tazminata hükmetti. AİHM 8 Ekim 2024 tarihli kararıyla, 4 müracaata yönelik olarak cumhurbaşkanına hakaret suçlamasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine hükmetti. Sözcü Gazetesi ve SZC TV sahibi Burak Akbay ve gazete çalışanlarının aralarında bulunduğu 9 kişinin, gazetede çıkan haber sebebiyle yargılandığı dava için ifade özgürlüğüne ihlal kararı verildi. Eskişehir'de bulunan 2 radyoya RTÜK'ün isteği ile arama ve el koyma emirlerinin basın ve ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine hükmedildi. Gazeteci Rüstem Batum'un 2015 senesinde Sözcü gazetesiyle ilgili bir habere dair yorumlarıyla ilgili gazete tarafından istenen tazminatın ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine hükmetti. Son olarak, geçen yıl 12 gazetecinin işten çıkarıldığı tespit edildi.

Basın Davaları

Gazeteciler Cemiyeti'nin medya izleme ve raporlama çalışmalarına başladığı 2012 yılından bu yana tutulan kayıtlara göre cezaevindeki gazetecilerin sayısına ilişkin grafik 2024 Aralık ayı sonunda şöyle oldu:

GRAFİK 1: 2012-2024 Cezaevindeki Gazetecilerin Sayısı

Grafikte öne çıkan 2016 yılına dair ani yükseliş, 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanıyor. 2019 yılından itibaren ise darbe girişimi ve takip eden süreçte içeri atılanların infaz süresi bittiği için düşmeye başlasa da cezaevindeki gazeteci sayısının hiçbir yıl 30'un altına düşmediğini eklemek gerekir. Dolayısıyla grafikte azalma bir normalleşme ve özgürleşme anlamına gelmiyor.

2024 yılında gazetecilerin en çok karşı karşıya kaldığı iki suçlama "hakaret" ve "terör örgütü propagandası" olarak öne çıkıyor. Sınır Tanımayan Gazeteciler 2024 Endeksi* ve Expression Interrupted 3 aylık raporlarındaki veriler** de bu durumu doğrular nitelikte. Geçen 12 ayda toplam 20 gazeteci Cumhurbaşkanı'na hakaret davalarından yargılandı. Hakaret davalarındaki tek suçlama Cumhurbaşkanı'na hakaret ile sınırlı değil. Birçok davada gazetecilere yöneltilen diğer suçlamalar "kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret", "Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılama", "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama" ve "iftira" oldu.

Hakaret, iftira ve aşağılama suçlamalarından sonra en çok öne çıkan suçlamalar ise terörle mücadele kanunu ve toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunu kapsamında.

* Gazeteciler Cemiyeti Özgürlük için Basın Projesi çalışmalarına göre Aralık ayı sonunda demir parmaklıklar ardında en az **32** gazeteci vardı.

* Expression Interrupted'in 2024 3. Çeyrek raporu bulgularına göre 2024 yılı bittiğinde cezaevindeki gazeteci sayısı 26 oldu.

* MLSA 2024 Adalet Gözlem Raporuna göre parmaklıklar ardındaki gazeteci sayısı 21 oldu.

* Uluslararası Basın Enstitüsünün Türkiye'de Basın Özgürlüğü 2024 Yıllık Özetine göre 18 gazeteci hapiste. Gazetecilerin en fazla karşılaştığı suçlama terörle iltisak ve hakaret.

* TGS'nin Mayıs tarihli 2023-2024 Basın Özgürlüğü Raporunda, gazetecilik faaliyeti sebebiyle içeride olan gazeteci sayısı 13. Gazetecilerden 4'ü 'silahlı örgüt üyeliği', 3'ü, 'anayasayı ihlal' suçlamasıyla hapiste.

* <https://rsf.org/en/2024-world-press-freedom-index-journalism-under-political-pressure>

** <https://www.expressioninterrupted.com/document.php>

2024 yılı boyunca Türkiye’de toplam 112 gazeteci gözaltına alındı. Bu sayı, 2022 yılında 78, deprem ve genel seçimlerin damga vurduğu 2023 yılında ise 85 olarak kayıtlara geçmişti. Önceki yıllara kıyasla bu yıl yaşanan kaygı verici artış; dezenformasyon yasası gibi muğlak yasal düzenlemeler ve giderek daha da siyasallaşan yargı eliyle gazeteciliğin ve halkın haber alma hakkının adeta kriminalize edilmesinin doğrudan bir sonucudur. Nitekim 2024 yılında tutuklanan gazeteci sayısının da bir önceki yıla kıyasla yaklaşık 2 katı bir artış göstermesi, yargı süreçlerinin gazetecilere yönelik hukuka aykırı bir cezalandırma yöntemi haline geldiğinin göstergesi. Mesleki Memnuniyet Araştırmasına katılan 292 gazetecinin üçte birinden fazlası (%36,7), gazetecilik faaliyetinden ötürü gözaltına alınma ya da yargılanma gibi süreçler yaşadığını ifade etti.

Basın Kartı Düzenlemeleri

Yeni Basın Kanunu uyarınca 10 Nisan 2023’te yayımlanan yeni Basın Kartı Yönetmeliği’ne Gazeteciler Cemiyeti’nin öncülüğünde meslek örgütlerinin Danıştay’da açtığı davalarda elde edilen kazanımlar yansımıştı. Danıştay tarafından yürütmesi durdurulan, gazetecilerin “basın meslek onurunu zedeleyecek işler yapması”, “milli güvenlik ya da kamu düzenine aykırı davranışlarda bulunması veya bu tür davranışları alışkanlık edinmesi” halinde kartın iptal edilebileceği gibi hükümler yeni yönetmelikte yer almadı. Ancak Basın İlan Kurumu Genel Kurulu kararıyla kabul edilen Basın Ahlak Esaslarına aykırı davranışı halinde gazetecinin basın kartının Komisyon tarafından iptal edilebileceği ya da kamu enformasyon görevlilerine de basın kartı verilebileceği yönündeki tartışmalı maddeler yeni yönetmelikte kalmaya devam ediyor.

Keza Basın Ahlak Esasları çerçevesinde kartı iptal edilen gazetecinin bir yıl süreyle yeni kart alamayacağı hükümlerine yönelik olarak, Gazeteciler Cemiyeti ve Türkiye Gazeteciler Sendikası 2023’te ilgili maddeleri Danıştay’a götürerek yürürlüğün durdurulması ve iptal davası açmıştı.

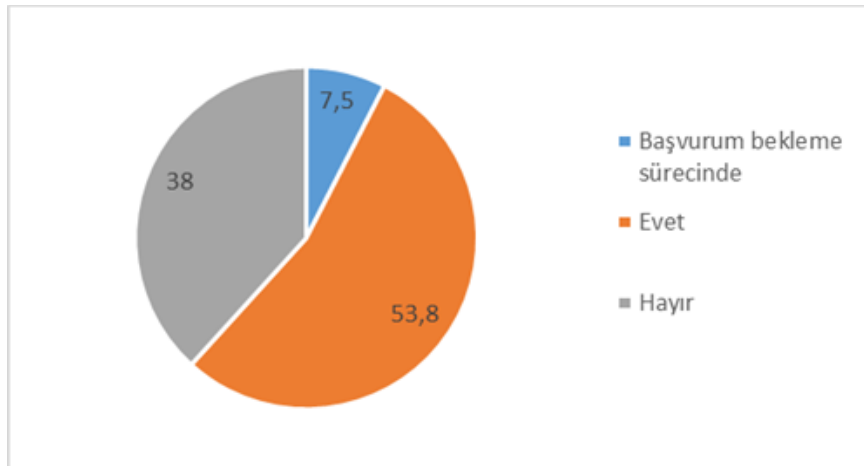
2024 yılında Basın Kartı Yönetmeliğinde değişiklik yapılmış, buna göre, sürekli basın kartı alabilmek için yapılan süre hesabında, serbest basın kartı taşınan dönemlere ait toplam sürenin en fazla 24 ayının dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bunun yanı sıra yapılan değişiklikle Anadolu Ajansında (AA) ve Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda (TRT) haber alanında çalışmayanlara basın kartı verilmeyecek.

2024 yılında 5 Mart, 5 Haziran ve 5 Kasım tarihlerinde üç Basın Kartı Komisyonu toplantısı yapılmış, bu toplantılarda 2839 göreve bağlı basın kartı, 745 sürekli basın kartı, 6 serbest basın kartı, 2 şeref basın kartı düzenlenmiştir. 2025 yılı başında, 22 bin 929 basın kartı bulunmakta olup, bunlardan 7 bin 684’ü sürekli basın kartıdır.2024 başında basın kartı sayısı 20 bin 860’ken, bunların 7 bin 76’sı sürekli basın kartıydı.

M4D projesi kapsamında düzenlenen Mesleki Memnuniyet Anketi, gazeteciler içinde basın kartı sahipliği durumuna dair tabloyu gözler önüne seriyor.

Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 53,8’i basın kartı sahibi olduğunu, yüzde 38’i basın kartının olmadığını belirtmiştir. Yüzde 7,5’lik bir kesim ise basın kartı başvurusunun bekleme sürecinde olduğunu ifade etmektedir.

GRAFİK 2: Basın Kartı Sahipliği

Bu oran dikkate değerdir ve küçümsenmemelidir. Son yıllarda Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nın basın kartı başvurularını değerlendirme sürecinde izlediği belirsiz ve seçici tutum, birçok gazetecinin başvurusunun ya reddedilmesine ya da uzun süre karşılıksız bırakılmasına yol açmaktadır. Bu durum, gazeteciler üzerindeki baskının siyasal ve yönetsel nitelikte yeni bir biçimi olarak değerlendirilmektedir. Başvurusu sonuçlandırılmadan bekletilen gazeteciler, Türkiye'deki basın ortamının son dönemde öne çıkan sorun başlıklarından biri olmayı sürdürmektedir.

b. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu (BİK)

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Basın İlan Kurumu (BİK), Türkiye'de televizyon ve yazılı basının düzenlenmesi, denetlenmesi ve desteklenmesi amacıyla kurulmuş kamu kurumlarıdır. Ancak 2024 yılı boyunca bu iki kurumun uygulamaları, medya sektörü tarafından sıklıkla tartışma konusu olmuş; özellikle ifade özgürlüğü ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından eleştirilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin pilot kararı sonrasında, BİK artık Basın Ahlak Esasları doğrultusunda doğrudan resmi ilan kesme cezası verememektedir. Ancak mevcut mevzuat kapsamında resmi ilan yayınlama yeterliliğine ilişkin kriterlerin ağırlığı, özellikle yerel medya kuruluşları üzerinde ciddi bir ekonomik baskıya yol açmakta; bu durum, Basın İlan Kurumu'nun sektördeki rolüyle ilgili eleştirilerin sürmesine neden olmaktadır. Nitekim M4D Projesi kapsamındaki Durum Değerlendirme Toplantıları'nda da yerel gazeteciler, BİK'in uygulamalarını en önemli sorun alanlarından biri olarak ifade etmişlerdir.

RTÜK ise özellikle eleştirel yayın politikası benimseyen televizyon kanallarına yönelik yüksek para cezaları ve yayın durdurma kararlarıyla gündeme gelmektedir. Bu uygulamalar, kurulun görev ve yetki sınırları bağlamında kamuoyunda ve medya çevrelerinde tartışılmakta, zaman zaman basın özgürlüğü ile bağdaşmadığı yönünde değerlendirmelere konu olmaktadır.

Her iki kurumun da hem yürürlükteki mevzuatı uygulama biçimi hem de mevcut yetki çerçevesinin ötesine geçen yaklaşımları, medyada çoğulculuk ve bağımsızlık açısından eleştirilere neden olmaktadır.

RTÜK

RTÜK, iktidara yönelik eleştirel yayın yapan bağımsız radyo ve televizyon kanallarını Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8. Maddesinin birinci fıkrasına dayanarak cezalandırıyor. Madde tarafsızlık, hukukun üstünlüğü, milli ve manevi değerler, bölücülük, ayrımcılık, kin ve düşmanlığa tahrik, eleştiri sınırları ötesinde hakaret ve iftira, haksız çıkar, insan onuru ve özel hayatın gizliliği gibi bentlerle yayıncılara sorumluluk yüklüyor.

Ancak CHP ve DEM Parti kontenjanından seçilen üç üyenin muhalefetine karşın kararlar Üst Kurul'un AK Parti ve MHP kontenjanından seçilen üyeleri tarafından alınıyor. Bu ağırlık sebebiyle de kurumun aldığı kararlar, özellikle verilen cezalar siyasal motivasyonlarla yönlendirilebiliyor.

RTÜK, yasa çerçevesinde hareket edildiğini savunsa da basın özgürlüğünü tehdit eden ceza kararlarına dayanak yapılan 8. Maddenin birinci fıkrası, içerdiği 23 ayrı bentte yayıncılarla birlikte RTÜK üyelerine de sorumluluk yüklüyor. Bunlar arasında "siyasi partilerle ilgili taraf tutar nitelikte" yayın yapılamayacağı, "yargı kararı olmaksızın kimsenin suçlu ilan edilemeyeceği ve yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte yayınlar yapılamayacağı", gibi maddeler kâğıt üzerinde çoğulcu, demokratik ve eşitlikçi uygulamaya hizmet etse de uygulamada bu maddelerde ilkesel yaklaşım iktidar bürokratlarının kişisel kanaatlerine göre hayata geçiyor.

Örneğin RTÜK, açıkça iktidar koalisyonundaki partileri destekleyen, yanlı yayın yapan, muhalif siyasetçileri hakarete varan ifadelerle suçlayan, hiçbir temeli olmayan iftiralarla karalayan, hedef gösteren ve tehdit eden, siyasal iktidar lehine dezenformasyon yapan televizyon kanallarını cezalandırmıyor.

Geçmişte de gerek yargı süreçlerine gerek bağımsız medya kuruluşlarına dair skandal sözleriyle gündeme gelen RTÜK Başkanı Ebubekir Şahin'in, 2024 yılının Eylül ayında gazeteci Fatih Altaylı'yı hedef göstermesi ve ağır hakaretlerde bulunması, kurumun geldiği durumun özeti niteliğinde. Keza kurumun politik, kimi analizlere göre "partizan" tutumu, ceza tablolarındaki eşitsizlikte de açıkça görülebiliyor. RTÜK üyesi İlhan Taşcı, 2024 yılında RTÜK'ün verdiği para cezaları sıralamasında muhalif ve iktidar yanlısı medya kuruluşlarına verilen cezalar arasındaki 14 kat farkı, 2024 Silkeleme Raporu başlığı ile paylaşarak bu siyasi çifte standarta tepki gösterdi.

2024 yılında Üst Kurulun en çok tepki çeken cezalarından biri, Açık Radyo'nun karasal yayın lisansının iptal edilmesi oldu. "Ermeni soykırımına" atıf yapılan radyo programı sebebiyle verilen cezalar sonrası lisans iptaliyle karşı karşıya kalan Açık Radyonun karasal yayını, Ankara 21. Asli İdari Mahkemesinin aleyhinde verdiği karar sonrası 16 Ekim'de sonlandı. Meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının eylem ve açıklamalarla dayanışmada bulunduğu Radyo Kanalı, 11 Kasım itibarıyla internet radyoculuğuna geçme kararı aldı.

YouTube'da TV Lisansı Dayatması

RTÜK 2024 yılında RTÜK başkanı Ebubekir Şahin'in "Kanun düzenli yayın yapan bütün yayınlar internet dahil RTÜK denetimindedir" açıklamasının ardından, kurum YouTube'da yayın yapan gazetecilere lisansı zorunlu tutacağını açıkladı. Youtube'da yayın yapan gazeteciler, karara tepki göstererek bunun sansür girişimi olduğu yorumunda bulunurken, RTÜK'ün ilk hamlesi, Cumhuriyet Gazetesi'nin YouTube kanalına lisans için 72 saatlik süre vermesi oldu.

RFS Türkiye Temsilcisi Erol Önderoğlu, konuya ilişkin değerlendirmesinde, "Bu uygulamanın regülasyon ihtiyacıyla ilgisi yok çünkü hemen gerisinde yayıncılığa şekil vermeye dair açık bir amaç barındırıyor. Bu süreç tamamlandığında korkarız ki, bu uluslararası medya kuruluşlarının geleceği, ilgili ülkelerle olan diplomatik ilişkilerin düzeyine bağlı olarak son derece kırılğan hale gelecektir" dedi.

27 Aralık 2024 tarihinde RTÜK, Cumhuriyet Gazetesi'nin YouTube kanalının internet ortamından yayın izni olmadan hizmet sunduğu gerekçesiyle lisans başvurusu yapmasını talep etti. Kurul, gazetenin 72 saat içinde başvuruda bulunmaması halinde kanalın erişime engelleneceğini duyurdu. Bu karar Türkiye'de ilk kez bir YouTube hesabına lisans zorunluluğu getirilmesi nedeniyle dikkat çekti.

MLSA Eş Direktörü Avukat Veysel Ok, sürecin uzamasını eleştirerek şunları söyledi:

"Danıştay'ın, RTÜK'ün uluslararası ve yerel medya kuruluşlarına dayattığı yönetmeliğin iptali için biz MLSA olarak beş yıl önce dava açtık. Tüm dosya tekamül etmiş olmasına rağmen Danıştay, beş yıldır yönetmeliğin iptali konusunda bir karar vermiyor. En son geçen hafta RTÜK, Cumhuriyet Gazetesi'nin YouTube kanalı için gazeteye lisans dayatmasında bulundu ve bu durum sayısız gazeteciyi, blogger'ı, internet habercisini etkileyecek büyük bir sansür mekanizmasının ilk adımı olarak görünüyor. Lisanslama yoluyla sansürün ortadan kalkması için Danıştay'ın vereceği karar çok önemli. Biz, Danıştay'ın Anayasa'ya uygun şekilde ifade özgürlüğünü koruyan bir karar vermesini bekliyoruz. Dosyada karar çıkması için Danıştay'a ek dilekçe sunduk, umuyoruz ki yakın zamanda karar çıkar."

Yönetmelik, internet yayıncılarına lisans alma zorunluluğu getirirken RTÜK ve BTK'ya geniş yetkiler tanıyor. Ayrıca, lisans ücretlerinin neye göre belirlendiği de tartışma konusu. 10.000-100.000 TL arasında değişen lisans ücretleri, özellikle bağımsız medya kuruluşları için caydırıcı bulunuyor. MLSA'nın başvurusunda, düzenlemenin belirsiz ifadeler içerdiği ve keyfi uygulamalara zemin hazırladığı vurgulanmıştı. Ancak, RTÜK ve BTK, yönetmeliği savunarak dava taleplerinin reddini istemişti.

YouTube Kaçış Noktası Oldu

Oxford-Reuters 2024 raporunda da Türkiye'de ana akım medyada gazetecilik imkan ve şartlarının zorlaştığına dikkat çekilerek, sansürün gazetecileri daha fazla internet platformlarına yönelttiği belirtildi. Raporla bu konu şöyle vurgulandı:

"Türkiye'de uzun zamandır sürmekte olan medya sansür iklimi tartışma özgürlüğünü ve sosyal medya ve video ağlarındaki tartışmaları da etkiliyor. Geçtiğimiz on yıl boyunca birçok gazeteci Youtube ve benzeri platformlarda popülerlik kazanırken, hükümetin pek fazla müdahalesi ve denetimiyle karşılaşmadı. Ancak şimdi Dezenformasyon yasası gibi birçok yasa değişikliği gazetecilere, hak savunucularına ve sıradan vatandaşlara karşı ciddi bir belirsizlik ve risk yaratıyor. Bu yılın Dijital Haber Raporu, internette haber paylaşanların çoğunluğu online platformlarda siyaset konuşurken dikkat etmesi gerektiğini düşünüyor."

RTÜK 8. Madde Cezaları

2024 yılında NOW TV'ye istakoz haberi sebebiyle verilen 8 milyon, haber bültenindeki iktidar eleştirisi sebebiyle verilen 10 milyon Türk lirası para cezaları, yılın en yüksek miktarlı cezaları oldu.

RTÜK'ün 1 Ocak 2024-31 Aralık 2024 arasındaki üst kurul kararları arasında, 6112 Sayılı Kanunun 8. Maddesine dayandırılarak verilen 35 ceza derlenmiştir. Bu cezalar içerisinde haber bültenleri, haber-gündem programları dışında Arka Sokaklar dizisi için Kanal D'ye ceza verilmiştir. Polisiye Arka Sokaklar dizisinin tarikatlarla ilgili bölümünde, "toplumun milli ve manevi değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz" ilkesinin ihlali gerekçesiyle 10.051.734 TL idari para cezasının yanı sıra idari tedbir olarak 2 kez de yayın durdurma cezası verilmiştir.

Geri kalan 34 ceza arasında 21'i iktidarın, Devlet Bahçeli ve Mehmet Uçum gibi siyasi isimlerin eleştirisini, iktidar partisi ve hükümetle ilgili yolsuzluk haberlerini ve politika eleştirilerini içermektedir. İkiisi, Kürdistan ve Ermeni soykırımı ifadesi sebebiyle para cezasının yanı sıra yayın durdurma cezası da almıştır. 11 ceza, TUSAŞ'a yönelik terör saldırısına dair yayın yasağının ihlal edilmesi sebebiyle verilmiştir.

RTÜK üyesi İlhan Taşçı, 2024 Silkeleme Raporu Başlığı ile sosyal medyadan paylaştığı 2024 yılı ceza raporunda, iktidar yanlısı medya kuruluşları ve bağımsız medya kuruluşlarına yönelik çifte standardı rakamlarla açıkladı. Taşçı'nın paylaşımına göre;

- * "Muhalef kanallara 44, yandaşlara 4 kez ceza verildi"
- * Muhalef kanallara, yandaşlara göre tam 10 kat ceza verildi"
- * "Muhaleflere 63 milyon 50 bin; yandaşlara 450 bin para cezası verildi"
- * "2024 yılında 6 uyarı, 4 katalogdan çıkarma, 5 program durdurma, 5 geçici yayın durdurma cezası, 7 de lisans iptal edildi."

Now (Fox) TV'ye 10, Tele 1'e 9 Flash Haber'e 9, SZC TV'ye 6, Halk TV'ye 5, Açık Radyo'ya 3 yaptırım olmak üzere toplam 42 ceza kesildi. RTÜK'ün verdiği bu kararlar karşılığında yayıncıların ödemesi gereken tutar 63 milyon 50 bin lira oldu.

RTÜK 2024 yılını para cezalarında rekor kırarak tamamladı. Yaptırım sayısı azalırken, ceza miktarları arttı. Now TV, SZC TV, Tele 1, Halk TV ve Flash Haber 30 ayrı yaptırım kararı ve 43,5 milyon TL para cezasına çarptırılırken, ana akım medya da gündüz kuşağı programları ve TUSAŞ saldırısına yönelik haberleri sebebiyle rekor seviyede para cezaları aldı. Show TV, ATV, Star TV, Beyaz TV, TV8, Kanal D'ye gündüz kuşağı programları için verilen ceza tutarı 81.7 milyon TL oldu. Dizilerdeki şiddet sahneleri ve milli manevi değerlere aykırılık gerekçesiyle Star TV, Now TV, Show TV ve Kanal D'ye 41.2 milyon TL'lik ceza uygulandı.

Ayrıca, TUSAŞ'a yönelik yayın yasağının ihlal edilmesi gerekçesiyle 13 kanala yaklaşık 16 milyon TL'lik bir yaptırım uygulandı.

TABLO 1: Ocak-Aralık 2024 döneminde öne çıkan idari para cezaları

YAYINCI	2024 YILI PARA CEZASI SAYISI
NOW TV	8 Ceza, 38.423.876 TL
HALK TV	4 Ceza, 1.831.332 TL
TELE 1	7 Ceza, 700.898 TL
SÖZCÜ TV	2 Ceza, 1.100.651 TL
FLASH HABER	5 Ceza, 529.178 TL
CNN TÜRK	1 Ceza, 1.034.635,00 TL
KANAL D	2 Ceza, 20.103.468 TL
BEYAZ TV	1 Ceza, 361.195 TL
SHOW TV	1 Ceza, 11.883.211 TL
TGRT HABER	1 Ceza, 213.294 TL
ATV	1 Ceza, 18.020.801,00 TL
STAR TV	1 Ceza, 5.962.893,00 TL

c. TRT ve seçim dönemi

TRT, 2024 yerel seçimlerinde de iktidar koalisyonundan yana taraflı yayın yaparak dikkatleri üzerine çekti. 2023 Genel seçimlerindeki yaklaşımını sürdüren TRT'de, iktidar partisi olan AK Parti ve Recep Tayyip Erdoğan için ayrılan süre, CHP ve Özgür Özel'e ayrılan sürenin tam 78 katı oldu. Devlet kurumu olan ve yurttaşların vergileriyle finanse edilen, tarafsız olması gereken kuruluş, tüm partilere eşit yaklaşması gereken bu seçim döneminde de yalnızca AKP'ye değil aynı zamanda MHP'ye de CHP ve İyi Parti'nin katbekat üzerinde süre tanıdı.

RTÜK üyeleri Tuncay Keser ve İlhan Taşcı, TRT'yi, seçim döneminde iktidar partisi ile muhalefet partilerinin adayları hakkında tek taraflı yayın yaptığı gerekçesiyle Üst Kurul'a şikayet etti ve işlem yapılmasını istedi. Dilekçede; "40 günlük yayın kayıtları incelenerek, İktidar Partisi ve Ana Muhalefet Partisinin ekrana getirilme süreleri hesaplanmıştır. 40 günlük yayın karnesi hesaplamalarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti'nin ekrana getirilme süresi 1945 dakika olarak kayda geçmişken; Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı Özgür Özel ve CHP'nin ekrana getirilme süresinin yalnızca 25 dakika olduğu görülmektedir" denildi.

TRT Haber'in, Türkiye'nin yaşamış olduğu ve 11 ili etkisi altına alan deprem faciasının yıldönümü olan 06.02.2024 tarihli 24 saatlik yayın süresi incelemesinde ise, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti'nin 6 saat 42 dakika, Devlet Bahçeli ve MHP'nin 38 dakika, Meral Akşener ve İyi Parti'nin 1 dakika 53 saniye ekranda yer aldığı görülürken; bölgede bulunmasına ve kamuoyuna açıklamalar yapmasına karşın CHP Genel Başkanı Özgür Özel ve CHP'nin hiç ekranda yer almadığı kayda geçirilmiştir.

Oxford üniversitesi Reuters Gazetecilik Çalışmaları Enstitüsünün 2024 Dijital Habercilik Raporu da TRT'nin taraflı yayıncılığının Türkiye'de basın özgürlüğünün gerilemesinde önemli bir faktör olduğuna dikkat çekiyor.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), 19 Temmuz 2023 tarihli kararıyla, temsilci belirleme ve bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen sosyal medya platformu Twitter'a (yeni adıyla X Corp.) reklam verilmesini yasakladı. Türkiye'de reklam yasağına aykırı davrananlara 10 bin Türk lirasından 100 bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanabiliyor. İfade Özgürlüğü Derneği, kararı şu ifadelerle değerlendirdi: "X'e uygulanan reklam yasağı, belirli gruplara ayrıcalık tanınmasıyla ifade özgürlüğü ihlaline dönüşebilecek endişeleri beraberinde getiriyor, çünkü yasağa rağmen seçim sürecinde bazı adayların verdikleri reklamlar adalet ve eşitlik ilkesine zarar veriyor. Bu yasağa uymayanların elde ettiği avantaj, ağır bir ifade özgürlüğü ihlaline yol açarken, seçim döneminde eşitsizliği ve keyfi uygulamaları da beraberinde getiriyor."

d. Hak ihlalleri: Sansür, şiddet, hedef gösterme, tehdit, ayrımcılık

2024 yılı, gazetecilerin doğrudan siyasi parti liderleri ve mensupları tarafından hedef gösterildiği ve tehdit edildiği bir yıl olarak kayda geçti. Bunun yanı sıra, Özlem Gürses örneğinde görüldüğü üzere gazeteci ve hak savunucularına yönelik ev hapsi, yurt dışına çıkış yasakları da rutin haline getirildi. Sınır Tanımayan Gazeteciler temsilcisi Erol Önderoğlu'nun hazırladığı 2024 BIA Medya Gözlem Raporuna göre* geçtiğimiz yıl içerisinde en az 25 gazeteci ve 5 yayın kuruluşu saldırıya uğradı, en az 82 medya temsilcisi tehdit edildi, en az 10 gazeteci tutuklandı, en az 57 gazeteci gözaltına alındı.

2024 yılında gazetecilere yönelik tehditlerin çoğu MHP'li siyasetçiler ya da partiye yakın gruplar tarafından yapıldı. Sinan Ateş cinayetini takip edenler de dahil olmak üzere 82 haberci çeşitli yollarla tehdit edildi. Medya Gözlem Raporundaki bulgulara göre, yıl boyunca en az 10 gazeteci tutuklandı; 57 haberci ve YouTuber gazeteci, kimi polis şiddeti altında ve çoğu kez adli kontrollü (yurtdışı yasağı, imza zorunluluğu veya ev hapsi) salıvermeyle sonuçlanacak şekilde gözaltına alındı.

Geçen yıl boyunca en az 36 gazeteci (Gözde Bedeloğlu, Naci Sapan, Can Ataklı, Erkan Çapraz, Furkan Karabay vd.) "kamu görevlisine hakaret", "Cumhurbaşkanı'na hakaret", "terörle mücadele eden görevliyi hedef göstermek", "örgüt propagandası" ve "örgüt üyeliği" gibi suçlamalardan mahkûm edildi. Verilen cezaların toplamı 97 yıl 9 ay 2 gün hapis ve 67 bin 40 TL de adli para cezası oldu. Aynı dönemde, 53 gazeteci de (Elif Akgül, Haluk Kalafat, Canan Rojin Akın, Barış Pehlivan, Ali Duran Topuz, Görkem Kınacı vd.) haklarında açılan ceza davaları sonucunda beraat etti.

Geçtiğimiz yıl en az üç gazeteci (Uğur Koç, Levent Gültekin ve Hayko Bağdat) "Cumhurbaşkanı'na hakaret" suçlamasından mahkûm edildi; halen 17 haberci 4 yıl 8 ay hapis istemiyle yargılanıyor. "Cumhurbaşkanı'na

*<https://bianet.org/haber/2024te-iktidar-gazeteciye-kan-kusturdu-303909>

hakaret" başlıklı TCK'nın 299. maddesi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 10 yıllık görev süresinde 250'yi aşkın gazetecinin yargılanmasına, en az 77'sinin de (kimisi ertelemeli olarak) hapis veya para cezalarına mahkûm edilmesine zemin oluşturdu.

Cengiz Erdinç, MİT'in yargı raporu hakkında yaptığı sosyal medya paylaşımı sebebiyle dezenformasyon yasası kapsamında 2023'ün son ayında 11 aylık adli tedbir cezası aldı.

Kasım 2024'te Eskişehir'de "terör örgütüne üye olmak" şüphesiyle gözaltına alınan 26 kişi içerisinde Bianet muhabiri Tuğçe Yılmaz, adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı.

10Haber sitesi muhabiri Furkan Karabay, "Terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme", "kamu görevlisine hakaret", "halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma" suçlamaları temelinde gözaltına alındıktan sonra, ilk suçlama gerekçe gösterilerek tutuklandı. Gazeteci İstanbul 17. Asliye Ceza Mahkemesi'nin itiraz üzerine 18 Kasım'da verdiği kararla yurtdışına çıkış yasağıyla tahliye edildi.

CHP Eskişehir Milletvekili Utku Çakırözer'in Basın Özgürlüğü İhlali raporuna göre* gazeteciler haberleri, yazıları, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek 720 kez hakim karşısına çıktı, en az 35 gazeteci hakkında soruşturma ve dava açıldı. Haber ve paylaşımları nedeniyle 14 gazeteci tutuklandı. 18 gazeteci ise yeni yıla tutuklu ya da hükümlü olarak cezaevinde girdi. Gazeteciler haber ve paylaşımları nedeniyle para cezaları ve tazminat ödemeye de mahkûm edildi.

Gazeteci Murat Ağirel'in Türkiye'de uyuşturucu ticareti ve kara para aklamayı konu alan 'Havala' başlıklı kitabı hakkında suç duyurusunda bulunuldu ve kitabın toplatılması istendi. Cezaevindeki yabancı uyuşturucu baronlarından biri gazeteci Timur Soykan'ın 'Baron İstilasası' kitabı hakkında tazminat ve toplatma talebiyle dava açtı. Yeni Yaşam gazetesi yazarı Fırat Can'ın yazısına erişim engeli getirilirken, yazının yayınlandığı gazeteye toplatma kararı verildi. Erzincan Cezaevi'nde BirGün Gazetesi'nin sayfalarındaki haber ve fotoğraflara kesilerek el konulduğu ortaya çıktı. Marmara Cezaevi'nde de 'yasaklı' denilerek BirGün ve Evrensel gazeteleri mahkûmların erişimine yasaklandı.

Tazminatlar

İsmail Saymaz, Ensar ve TÜRGEV vakıflarının ABD'de kurduğu Türken Vakfı'na dair eleştirileri, Evrensel yazarı Özcan Yaman'ın 'Fotoğrafçı ile foto muhabiri arasındaki fark' yazısına Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın oğlunun, gazeteci Dilan Esen ise Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un şikâyeti ile tazminat ödemeye mahkûm edildi. Kamu kurumlarında yaşanan yolsuzlukların üzerine giden BirGün Gazetesi'nin davalarla susturulmaya çalışılması da dikkat çekti. 'Halkbank'tan mafyaya 550 milyon kredi' ve 'Halkbank'tan mafyaya kredi' başlıklarıyla yayınlanan haberler nedeniyle gazeteye 1 milyon TL'lik tazminat davası açılırken Demirören Holding gazetesinin Okur Temsilcisi Faruk Bildirici hakkında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın eski avukatı Mustafa Doğan İnal da gazete ve muhabirlerine haber ve yazıları nedeniyle tazminat davaları açtı.

Haseke merkezli Hawar Haber Ajansı'nın (ANHA) muhabiri Cihan Bilgin ve Fırat Haber Ajansı için çalışan serbest gazeteci Nazım Daştan Suriye'nin kuzeyinde SİHA ile düzenlenen saldırıda hayatını kaybetti. Daştan ve Bilgin'in öldürülmesini protesto etmek için İstanbul Şişli meydanında basın açıklaması yapan 10'u gazeteci 14 kişi polis tarafından gözaltına alındı. Gözaltına alınanların 9'u tutuklandı.

Hedef Gösterilen Gazeteciler

MHP içlerinde gazeteciler, akademisyenler ve siyasetçilerin olduğu 154 ismi, Sinan Ateş davasına dair yorumları sebebiyle tehdit etti. "Bölücü, liberal, Marksist, FETÖ'cü yapıların elemanları, sistematik ve istikrarlı bir şekilde, küresel çeşitli güçlerle ittifak içinde ve siyasi meşreplerine de uygun paylaşım, haber ve yazılarla MHP'ye iftira etmektedir" ifadesi kullanıldı.

MHP'nin hedef gösterdiği 63 gazeteci: Murat Muratoğlu, Akif Beki, Ali Kemal Erdem, Altan Sancar, Asuman Aranca, Atakan Sönmez, Ayşen Şahin, Bahadır Özgür, Barış Pehlivan, Caner Taşpınar, Çiğdem Toker, Deniz Zeyrek, Dinçer Gökçe, Nedim Türkmen, Elfin Tataroğlu, Elif Doğan Şentürk, Doğan Şentürk, Ersin Eroğlu, Fatih Ergin, Fatih Polat, Fırat Fıstık, Fikret Bila, Hakan Çelenk, Hilmi Hacaloğlu, Hüsnü Mahalli, İbrahim Kahveci, İnanç Uysal, İslam Özkan, İsmail Saymaz, Kemal Göktaş, Masum Gök, Mehmet Bal, Mehmet Tezkan, Merdan Yanardağ, Miyase İlknur, Murat Ağirel, Murat Karan, Murat Yetkin, Nevşin Mengü, Nevzat Çiçek, Nurcan Gökdemir, Orhan Uğuroğlu, Özlem Akarsu Çelik, Emre Kongar, Sertaç Eş, Seyhan Avşar, Taha Akyol, Timur Soykan, Uğur DüNDAR, Yaşar Aydın, Yavuz Oğhan, Yavuz Selim Demirağ, Yıldız Yazıcıoğlu, Zübeyde Sarı, Mustafa Balbay, Mustafa Kurdaş, Hilal Köylü, Orhan Bursalı, Umut Taştan, Alican Uludağ, Namık Koçak, Özlem Gürses, Yalçın Doğan.

*<https://www.evrensel.net/haber/539422/chpli-cakirozerin-2024-basin-ozgurlugu-raporu-baski-sansur-tehdit-zindan>

Türkgün Gazetesi 4 Gazeteciyi Hedef Gösterdi

Türkgün Gazetesinden Kadir Yıldız, Sinan Ateş davasına dair haber ve yorumları sebebiyle gazeteciler Barış Terkoğlu, Murat Ağirel, Timur Soykan ve Barış Pehlivan'ı tehdit etti. Yıldız, haberinde şu ifadeleri kullandı: "Vakitlerinin önemli bir bölümünü MHP düşmanlığına harcayan bu şahıslar cinayet üzerinde tango yapmayı daha ne kadar sürdürecekler? Magazin tutkunu bu isimler Halk TV'nin karalama kampanyalarıyla sürdürdükleri sultanlığı mı, katalog evliliğini mi yoksa komün hayatı yaşamayı mı tercih ediyorlar?"

Ülkü Ocaklarından Gazetecilere Tehdit

Sinan Ateş'in öldürülmesine ilişkin iddianamede adı yer alan Ülkü Ocakları Genel Başkan Yardımcısı Burak Kılıç, sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, gazeteciler Timur Soykan, İsmail Saymaz, Barış Terkoğlu, Erk Acarer ve Alican Uludağ'ı hedef aldı.

Kılıç, gazetecileri fotoğraflarına da yer vererek hedef gösterdiği paylaşımda, "Bizler AB ve ABD fonlarının doldurduğu dolma kalemler değiliz, bizler kurşun kalemleriz. Kurşun kalemlerin de bir gün galip geleceğini mutlaka göreceğiz" ifadelerini kullandı. Kılıç gelen tepkilerin ardından söz konusu paylaşımı kaldırdı. Sinan Ateş'in ölümüne ilişkin hazırlanan iddianamede şüpheliler listesinde yer almayan ancak ifadelerinin geçtiği yerde 'şüpheli' olarak anılan Kılıç, Ateş'in evinin konumunu Tolgahan Demirbaş'a göndermişti. Kılıç, Ateş'in evinin önüne pankart asmak istediklerini söylemişti.

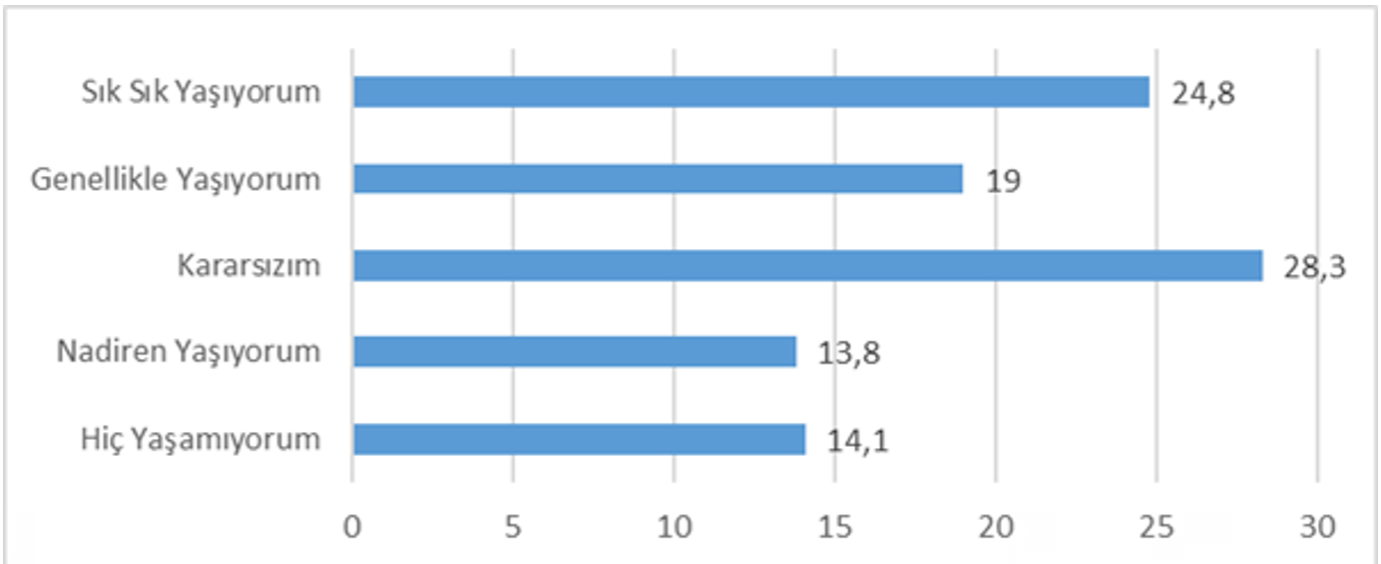
Özlem Gürses'e Linç ve Ev Hapsi

Gazeteci Özlem Gürses, kendi YouTube kanalı OZ'de yayınladığı videosunda, TSK ile ilgili olarak kullandığı "Gördüğünüz üzere IŞİD yapısı, yani TSK-SMO yapısı Kürtlerin olduğu bölgelerde küçük küçük kazanımlar elde etmiş" sözleri sebebiyle önce sosyal medyada hedef gösterilip linç edildi, ardından gözaltına alındı ve ev hapsiyle cezalandırıldı.

CHP Genel Başkanı Özgür Özel, Gürses'e yönelik gözaltıya ilişkin "İktidarın siyasallaştırdığı yargı, gazetecilere gözaltılarla gözdağı vermeye devam ediyor. Gazeteci Özlem Gürses, canlı yayın şartlarında anlam kaymasına uğradığı belli bir cümle nedeniyle önce linç ettirildi. Şimdi de çağrılrsa ifadeye gidecekken, İstanbul'a özel görevle atanan Başsavcının talimatı ile apar topar gözaltına alındı. Bu hukuksuzluğa bir an önce son verin. Yargıyı da gazetecileri de rahat bırakın" dedi.

Peki saldırılar gazetecileri işlerinden alıkoyuyor mu? Bir başka deyişle gazeteciler yaptıkları haberler nedeniyle suçlanma ve yargılanma korkusu yaşıyor mu? M4D Mesleki Memnuniyet Araştırmasına katılan gazetecilerin bu soruya yanıtı "evet" oldu.

GRAFİK 3: "Yaptığınız haberler nedeniyle suçlanma ya da yargılanma kaygısını ne sıklıkla yaşıyorsunuz?"

Araştırmayı yürüten Dr. Çağrı Kaderoğlu Bulut çıkan sonuçları şöyle değerlendirdi: “Yaptığı haberlerden dolayı suçlanma ya da yargılanma kaygısı yaşayanların oranının yüksekliği, Türkiye’deki basın ve ifade özgürlüğüne dönük karanlık tablonun bir parçasını oluşturmaktadır. Gazeteciler çalışma koşullarındaki, ifade özgürlüklerindeki, sansür ve otosansür süreçlerindeki tüm zorluk ve kaygılarına ek olarak bir de suçlanma ya da yargılanma kaygısı taşımaktadırlar. Bu durum, bir yandan gazetecilerin üzerindeki yüklerin ağırlığını göstermesi açısından önemlidir. Diğer yandan ise özgür haber üretimi önündeki engellerin ne kadar katmerlenmiş olduğunu ortaya sermektedir.”

e. 2024 Web Erişim Engelleri

Platform ve Haber Sitesi Erişimleri

M4D raporları, internet alanındaki sansürü açık kaynaklardaki gelişmelerden, İfade Özgürlüğü Derneği’nin (İFÖD) Engelliweb internet sitesi ve raporlarından, uluslararası ifade özgürlüğü örgütlerinin çalışmalarından derleyerek bir araya getiriyor.

2024 yılı boyunca Discord, Roblox, Instagram, WattPad gibi platformların yanı sıra 27 VPN servisine ve Mezopotamya Ajansı, Medyadar, Airport Haber, Silivrinin Sesi, Jin News, Umut Gazetesi, Etkin Haber Ajansı gibi haber portallarının farklı isimlerdeki web sitelerine erişim engeli getirildi.

2024 Ocak – Haziran döneminde en az **156.033** alan adı/alt alan adına erişim engellendi.

Erişim Engeli Getirilen Haberlerin Dağılımı

İfade Özgürlüğü Derneği verilerine göre en fazla iktidar partisi mensuplarına ve devlet bürokratlarının yolsuzluklarına yönelik haberlere erişim engeli getirildi. Bu dönemde haberlere erişim engelleri, geçtiğimiz yıllara göre sıklaşarak dijital medya önündeki en açık sansür uygulamalarından birine dönüştü. İktidar partisi mensupları ve devlet görevlilerinin yolsuzluklarının ardından en çok erişim engeli, şirketlerin kamu zararına uygulamalarına ve kadın ve çocukların uğradıkları saldırılara odaklanan haberlere getirildi. 2024 yılı boyunca erişim engeli getirilen haberlerin sayıları, kategorilerine göre şu şekildeydi:

Hükümet koalisyonunda bulunan AKP ve MHP üyesi vekil, belediye başkanı, siyasetçi ve yakınları hakkında yapılan haberlere getirilen erişim engeli kararı sayısı: En az 34.

Devlet görevlilerine (Cumhurbaşkanı, danışmanı, rektör, il müdürü, okul müdürü, emniyet müdürü, hakim, vs.) ve yakınlarına dair suç, yolsuzluk vb. iddialarına ve hükümet icraatlarına ilişkin haberlere getirilen erişim engeli kararı sayısı: En az 47.

Sermayedarlara, patronlara ve halk sağlığına dair suç iddialarına ilişkin haberlere getirilen erişim engeli karar sayısı: En az 15.

Tarikat-cemaat ve ilişkili yapı ve kişilere ilişkin haberlere getirilen erişim engeli karar sayısı: En az 8.

Kadın, çocuk ve bebeklere yönelik şiddet, istismar ve taciz haberlerine getirilen erişim engeli karar sayısı: En az 15.

CHP’li siyasetçiler hakkında yapılan haberlere getirilen erişim engeli karar sayısı: En az 3.

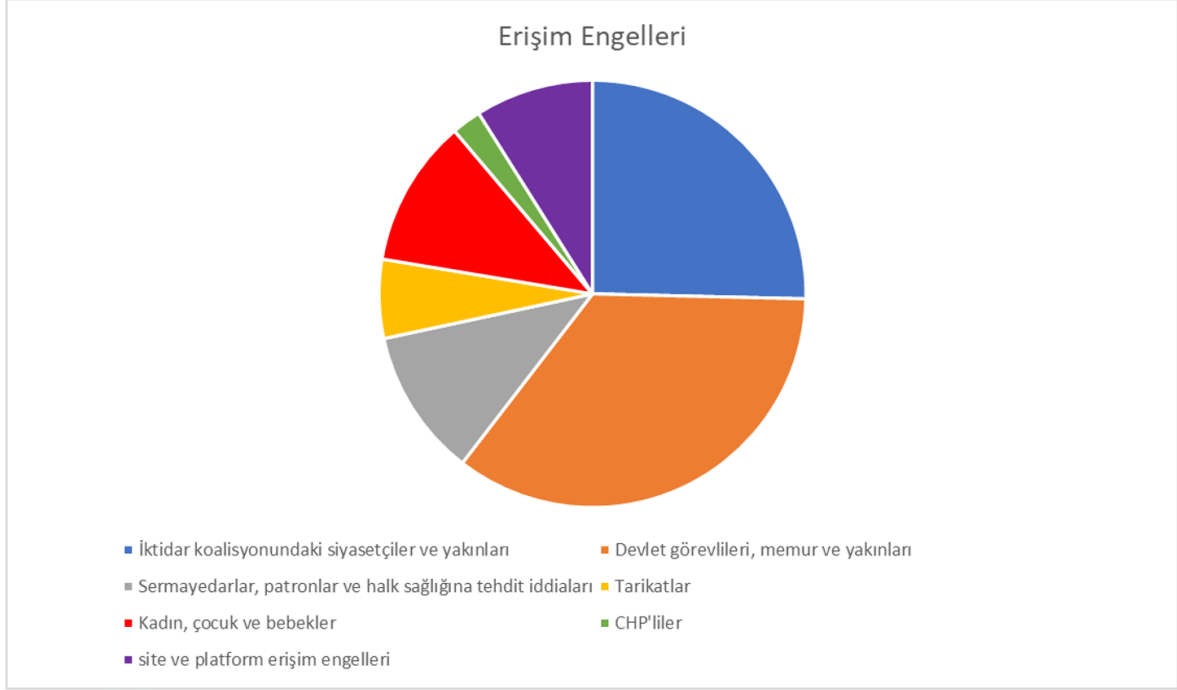
Erişim engelleri, yalnızca web siteleri ile sınırlı kalmadı. 2024’ün Ekim ayında X (eski adıyla Twitter) platformunda aralarında Cemre Birand, Amberin Zaman ve Can DüNDAR gibi gazetecilerin de bulunduğu 177 sosyal medya hesabına erişim engeli getirildi. İçişleri Bakanlığı, erişim engellerinin FETÖ ile mücadele kapsamında olduğunu iddia etse de birçok muhalif gazetecinin hesabının da bu kapsamda kapatılması tepkiye sebep oldu.

Sosyal medya platformlarına yönelik erişim engelleri, 2024 yılında da sürdü. 2024’ün Ekim ayında TUSAŞ’a yapılan terör saldırısının ardından Instagram, Facebook ve X’e erişim sorunu yaşanırken, Bilgi İletişim ve Teknoloji Kurumu konuya dair açıklama yapmadı. Ancak erişim engeli, siber güvenlik ve dijital yönetim alanında çalışma yürüten uluslararası kuruluş Netblocks.org, saldırının olduğu saatlerdeki canlı verileri paylaşarak, Türkiye’den Youtube, TikTok, Facebook, Instagram ve X platformlarına erişimin engellendiğini kanıtladı. Hükümetin herhangi bir açıklama yapmadığı erişim engeli, aynı zamanda saldırıya yönelik haber

yasağı ile aynı vakitlerde başladı. Hükümet, halkın can ve mal güvenliğinin risk altında olduğu bir başka gündemde de hem gazetecilik faaliyetlerini hem de iletişim imkanlarını kısıtladı.

GRAFİK 4: 2024 Yılı Erişim Engeli Getirilen Haberlerin Konuları

3- MEDYA EKONOMİ POLİTİĞİ

a. Şeffaf mali politika, yayın ilkeleri ve hesap verilebilirlik

Türkiye’de medya sahipliği, iktidarın doğrudan müdahale alanı olmaya devam ederken, sektörün en büyük holdinglerinin şeffaf olmayan mali ilişkileri de 2024 yılına damga vurdu.

Sektöre egemen olan holdingler medya alanı dışındaki faaliyetlerini sürdürüyor. Turkuvaz, Demirören, Doğuş ve İhlas’ın medya sektöründeki yatırımları için kamu kurumlarıyla mali ilişkilerinde hala bir şeffaflık yok. Bu durum, medya üzerindeki hükümet kontrolü açısından belirleyici bir gösterge olmayı sürdürüyor. Öte yandan 2024 yılında Ciner Medya, Flash Haber gibi medya kuruluşlarının satış süreçleri, medya sahipliğinin de medyada el değiştirmelerin de şeffaflıktan uzak ve siyasetle bağlantılı durumunu gözler önüne serdi. Keza yeni kurulan birçok TV kanalı da mali ilişkileri açısından şüphe ve soru işaretleri barındırıyor.

Medya, iş dünyası ve hükümet arasındaki ilişkilerin belirleyici olduğu bir alan olmaya devam ediyor. Doğuş Holding, İhlas Holding ve Demirören’e bağlı Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık’ın bazı verileri kamuoyuna açık. Bunların bağımsız denetçi raporlarına ve yıllık konsolide finansal tablolarına zorunlu olarak yayınladıkları “yatırımcı ilişkileri” internet sayfalarından ulaşmak mümkün. Ancak bu veriler medya sektöründeki yatırımlarına ilişkin şeffaf mali politika ve hesap verebilirlik ölçütlerini karşılamıyor.

b. Medya Sahipliği

2024 Medya Çoğulculuk Gözlem Raporu, Türkiye mediasında temel korumanın yüzde 75 ile yüksek risk durumunda olduğunu belirtiyor. Rapora göre geleneksel medya ve internete erişim, ulaşılabilir ancak yavaş internet seviyesi sebebiyle yüzde 63 ile orta risk durumunda. Ancak ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkının korunması, sırasıyla yüzde 83 ve 88 ile yüksek risk durumunda. Raporun risk değerlendirmesinde, 2023 yılında gazetecilerin tutuklanmaya devam etmesi, para cezalarının adaletsiz dağılımı ve erişim engelleri belirleyici. Rapor ayrıca gazetecilik mesleği, standartları ve güvencesini de ülkemizde %69 ile yüksek riskte tespit ederken, sebep olarak da düşük ücretli ve güvencesiz işleri, sansür ve otosansürün yaygınlığına işaret etti. Medyayla ilgili resmi makamların bağımsızlığı ve verimliliğinin de yetkili mercilerin medyayı denetlemede giderek artan baskılar sebebiyle yine yüksek risk durumunda olduğu belirlendi.

Rapor Türkiye’de piyasa çoğulculuğunun, medya sahipliğinde şeffaflık, medya sağlayıcılığında ve dijital piyasalardaki çoğulculuk göstergelerine dayanarak yüzde 74 ile yüksek risk durumunda olduğunu tespit ediyor. Medya sahipliği ve ticaret etkisine karşı editoryal bağımsızlığın ise bir önceki yıla göre 9 puan daha yüksek risk altında olduğu belirtilirken, medya sahipliğinin ve medya piyasasındaki tekelleşmenin değişmeyen yapısına da dikkat çekiliyor. Mayıs 2023 genel seçimlerindeki veri yetersizliği ve reaksiyonlar ile 6 Şubat depreminin etkileri, medya sürdürülebilirliği ve bağımsızlığı riskini artıran etkenler.

2024 yılında medya sahipliğinde yaşanan önemli gelişmeler

Nefes kuruldu

Sözcü gazetesinin genel yayın yönetmeni Metin Yılmaz, Nefes Gazetesini kurdu. Duru Medya Grubunun iştiraki olarak kurulan Nefes Gazetesi, 19 Aralık’ta yayına başladı. Metin Yılmaz ve Deniz Zeyrek başta olmak üzere Sözcü gazetesinden birçok muhabir ve yönetici Nefes gazetesinde çalışmaya başladı. Bunun yanı sıra, Soner Yalçın, Nevşin Mengü, Nuray Babacan ve Ümit Zileli gibi isimler de gazete kadrosuna katıldı.

Flash Haber iki defa el değiştirdi

Halk TV sahibi Cafer Mahiroğlu, 25 Kasım 2024’te Flash Haber’in Halk TV’ye katıldığını duyurdu. “Halk TV ailesine yeni bir kanal daha katıldı” açıklamasında bulunan Mahiroğlu, paylaşımından bir ay sonra ise iktidar tehdidi ile anlaşmanın bozulduğunu, Flash TV’nin hisse devri yapmadığı gibi, ödeme iadesinde de bulunmadığını açıkladı. Mahiroğlu, süreç hakkında “Flash Haber Yönetim Kurulu Başkanı’na telefonla

ulaşılıp, avukatların yazılı çağrımıza neden cevap vermediği sorulduğunda, ‘2 gün süresince Ankara’da görüşmeler yaptığını, çeşitli tehdit ve baskılara maruz kaldığını’ aktarmış, Türkiye Cumhuriyeti’nin hiçbir kurumunun tenezzül etmeyeceği inanılması güç iddialar ileri sürerek bugüne kadar hisse devrinden imtina etmiştir” dedi.

Flash Haber’in Mahiroğlu ve Halk TV’ye satışı gerçekleşmezken, 2025 Ocak ayında kanalın Bank Pozitif’in sahibi Erhan Kork’a satıldığı açıklandı. Satış sonrası neredeyse tüm çalışan kadrosu işten çıkarıldı. Kanalın eski haber sunucusu olan gazeteci Can Ataklı, satış sonrası kendisine veda konuşması yapma izni verilmediğini belirterek, satış sürecinde kanala “çöktüğü”, hükümetin bu hamleyle medya alanını daralttığı yorumunu yaptı.

Kanalın genel yayın yönetmenliğine iktidara yakınlığı ile bilinen Oğuzhan Müezzino getirilirken, haber sunuculuğuna da yine iktidar destekçisi bir isim olan Ersoy Dede getirildi. Müezzino, 2015 yılında FETÖ iltisakı sebebiyle el koyulan Bugün Gazetesine Dijital Medya Koordinatörü olarak atanmış, gazetede tartışmalı el değiştirme ve toplu işten çıkarma sürecini yürütmüştü. Kanalda Şubat ayından itibaren haber sunacağını açıklayan Ersoy Dede, geçmişte TRT 1 Ana Haber sunucusu iken kara para aklama suçundan yargılanan Sezgin Baran Korkmaz ile yakın ilişkisi sebebiyle 2022’den bu yana kameralar karşısına çıkmıyor.

Flash Haber’in devri ile ilgili bir diğer gelişme, kanalı satın alan Bank Pozitif ile ilgili. İsrail bankası Bank Hapoalim Grubunun iştiraki olarak kurulan banka, 2023 yılında Erhan Kork’a satıldı. Sol Haber bu satışın, “bankanın doğrudan sahibinin İsrail olarak görünmemesi için ‘bir operasyon’ olduğu” iddiasıyla satışı haberleşti.

Ciner Grup Medyadan Çekildi

Habertürk TV, SHOW TV, HT Spor ve Bloomberg TV’nin sahibi olan Ciner Grubu, ilgili hisselerinin tamamını Can Grubuna devretti. Bilgi Üniversitesi, Doğa Kolejleri gibi okulları bünyesinde bulunduran, büyük oranda eğitim sektöründe bulunan Can Grubunun, Ciner Holdingin sahibi olduğu TV kanallarını satın almasıyla Turgay Ciner Türkiye’de medya sektöründen tamamen çekilmiş oldu. Şirketin bu kararı neden aldığına dair tatmin edici bir açıklama yapılmazken, Ciner’in medyadan çekilme kararı geçmişte Doğan Grubunun kanal ve gazetelerini Demirören’e devretmesini akla getirdi.

Ekol TV kuruldu

Henüz kuruluş sürecinde başında Avukat Ersan Şen’in bulunduğu Ekol TV, yayın hayatına başlamadan önce iş insanı Mübariz Mansimov Gurbanoğlu’nun Palmali şirketine devredildi. Mansimov, 29 Nisan 2024’te yayın hayatına başlayan kanal hakkında, “Sesimi duyurmak istiyorum” demişti. Geçmişte FETÖ iddiasıyla bir yıl tutuklu kalan, 5 yıl hapis cezası aldıktan sonra serbest kalan Mansimov, devlet ve mafya içerisindeki isimlerle ilişkileriyle biliniyor. Organize suç örgütü lideri Sedat Peker’in iddialarına göre Mansimov’un sahibi olduğu Yalıkavak Marina’ya Mehmet Ağar “çökmüş” ve Azerbaycanlı armatör bu sebeple içeri atılmıştı. Mansimov, iddialara ilişkin olarak “Sedat Peker’in söylediği her şey doğrudur” demişti. Önceki dönem Jandarma Genel Komutanı emekli Orgeneral Arif Çetin ve iktidara yakınlığı gerekçesiyle muhalefetin hedefindeki İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Akın Gürlek’in kanalı ziyaret ederek fotoğraf vermeleri dikkat çekti.

Cnbc-e yeniden yayın hayatına başladı

6 Kasım 2015 tarihinde Doğuş Grubu bünyesindeki yayın hayatına son veren Cnbc-e kanalı, 10 Haziran 2024 tarihiyle yeniden yayın hayatına başladı. Yayın akışının yarısı ekonomi haberlerine ayrılan Cnbc-e’nin yayın içeriği yurt dışı bürolarının uluslararası yayınlarıyla da destekleniyor. Kanal Türkiye’de, iktidara yakınlığı ile bilinen Mustafa İlbağ’ın sahibi olduğu İlbağ Holdingin bünyesinde yer alıyor.

“Medya sermayesinin şeffaf olmaması gazeteciliğe zarar veriyor”

2024 yılı boyunca medyada çokça örneğini gördüğümüz el değiştirme ve girişimlerle ilgili konuşan Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nazmi Bilgin, “Son günlerde bazı medya gruplarının kamuoyunda tartışılır biçimde el değiştirmelerini kaygıyla izliyoruz” dedi. Bilgin, Türkiye’de medya sermayesinin gri alanlarda ve şeffaflıktan uzak yapısının sürdüğünü bunun hem gazeteciliğe hem demokrasiye zarar verdiğini vurguladı ve basındaki mali ilişkiler için tam şeffaflık talebini dile getirdi.

Medya Tekelleşmesinin Önünde Yasal Engel Yok

2024 Medyada Çoğulculuk Gözlem Raporu, Türkiye'ye ilişkin bulgularında, 2019 yılında RTÜK'ün yetkisini online radyo, TV, özel medya servis sağlayıcılarını da kapsayacak şekilde genişlettiğini, ancak lisans yetkisini online haber medya piyasasında tekelleşmeyi engelleyecek biçimde kullanmadığını belirtiyor. Aksine, online platformların sansüre uğramasında RTÜK'ün rolüne dikkat çekilirken, geleneksel medya devleri Demirören, Kalyon/Turkuvaz, Doğu Grup ve BEME Medyanın dijital alanda da hakimiyetini sürdürdüğüne işaret ediliyor.*

c. Tirajlar

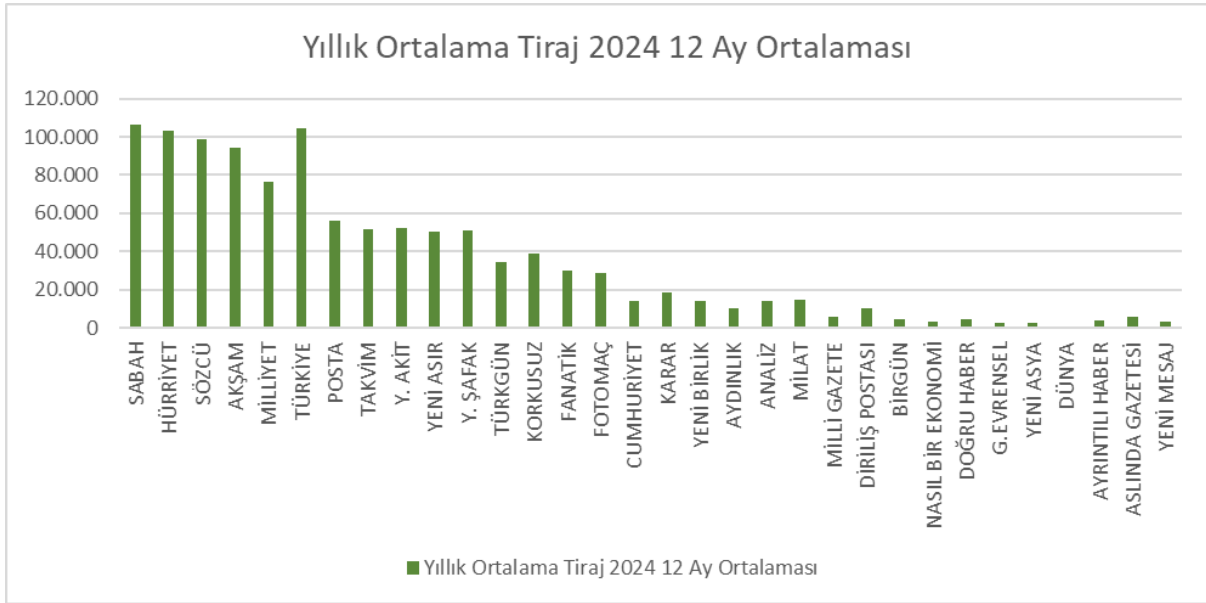
Türkiye'de basılı gazeteler tiraj kaybetmeyi sürdürüyor. Tirajlarda temel veri kaynakları olan Türkiye İstatistik Kurumu'nun yılda bir kez açıkladığı Yazılı Basın İstatistikleri ile Basın İlan Kurumu'nun yazılı basın çalışanları ve resmi ilan alan gazetelere ilişkin istatistikleri yayın dönemlerinde M4D raporlarında yer alıyor.

M4D Projesi, medya takip şirketleriyle iş birliği yaparak tirajları raporlarında yayınlıyor ancak sektördeki idari sorumlular ve gazetecilerle yapılan görüşmelerde resmi tiraj bilgilerinin gerçeği yansıtmadığı ortak görüş olarak öne çıkıyor.

Gazetelerin temel gelir kaynağını reklamlar, resmi ilanlar, abone ve bayi satışları oluşturuyor. Satışa ilişkin veri dağıtım şirketinin aktardığıyla tutuluyor. Resmi ilanlar da yayın ölçeği ve toplam satış oranında veriliyor. Hangi gazete ne kadar resmi ilan verildiğini BİK en son 2020 yılı Genel Kurulu'nda sunulan faaliyet raporunda açıkladı. Resmi ilan dağıtım bedelleri dört yıldır açıklanmıyor, soru önergeleri yoluyla bilgi almak isteyen milletvekillerine de "ticari sır" gerekçesiyle yanıt vermiyor.

Bu yılın ilgi çekici bir istatistiği Türkiye gazetesinin 2024 yılında Şubat'tan Kasım ayına kadar en çok satan ilk iki gazete içinde olmasıydı. Türkiye gazetesinin de kendi sayfalarından kutladığı bu istatistik ise gazeteciler arasında soru işareti yarattı. Faruk Bildirici, konuya dair BirGün'de kaleme aldığı yazıda; "Türkiye gazetesi yine birinci durumda. Fakat bu tirajlar güvenilir değil. Türkiye gazetesi satış sayısı açıkladığını savunuyor ama bir yandan da "kimilerinin şişirilmiş tirajları"ndan yakınıyor. Ayrıca tirajlar bağımsız kaynaklar tarafından doğrulanmıyor, kurumlar tarafından açıkça ilan da edilmiyor. Gerçek satış sayıları, bu tirajlardan çok daha düşük olabilir" ifadesiyle gazete tirajlarındaki şeffaflık sorununu ortaya koydu.

GRAFİK 5 : 2024 yıllık ortalama tiraj 12 ay ortalaması

TABLO 2 :2024 yılında yaygın gazetelerin günlük ortalama satış adedi

	Yayın	Yıllık Ortalama Tiraj
1-	SABAH	106.58
2-	HÜRRİYET	103.408
3-	SÖZCÜ	98.73
4-	AKŞAM	94.263
5-	MİLLİYET	76.407
6-	TÜRKİYE	104.287
7-	POSTA	56.225
8-	TAKVİM	51.469
9-	Y. AKİT	52.299
10-	YENİ ASIR	50.383
11-	Y. ŞAFAK	50.84
12-	TÜRKGÜN	34.523
13-	KORKUSUZ	38.787
14-	FANATİK	29.719
15-	FOTOMAÇ	28.38
16-	CUMHURİYET	14.282
17-	KARAR	18.321
18-	YENİ BİRLİK	14.139
19-	AYDINLIK	10.024
20-	ANALİZ	14.033
21-	MİLAT	14.402
22-	MİLLİ GAZETE	5.462
23-	DİRİLİŞ POSTASI	10.384
24-	BİRGÜN	4.330
25-	NASIL BİR EKONOMİ	3.018
26-	DOĞRU HABER	4.334
27-	G.EVRENSEL	2.776
28-	YENİ ASYA	2.738
29-	DÜNYA	614
30-	AYRINTILI HABER	3.965
31-	ASLINDA GAZETESİ	5.803
32-	YENİ MESAJ	3.371

1 Ocak 2024'te resmileşen tarife değişikliği ile günlük ortalama satışı 50 binin üzerinde ve altında olan gazetelerle ilk 5 kategori içerisinde olan internet sitelerine verilen ilan bedeli birbirine yaklaştırıldı. 50 bin üzerinde günlük satışı olan gazeteler için ilan bedeli (sütun/santim) 170 lira iken, 50 bin altı ise 140 lira oldu. Ancak ücretlere dair bu düzenleme, resmi ilanlarla ilgili sorunları ortadan kaldırmadı.

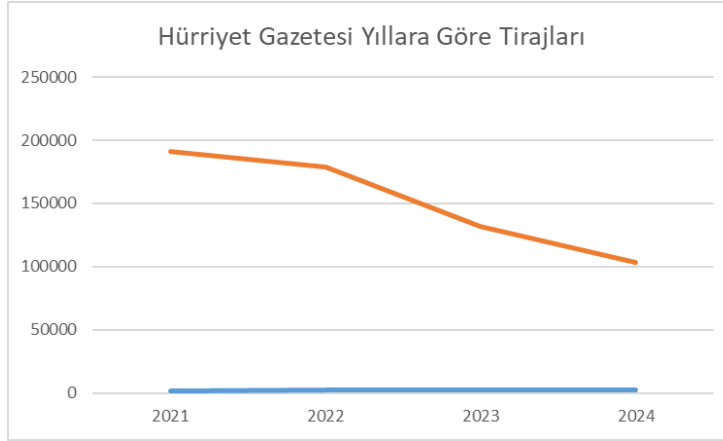
M4D Projesi kapsamında farklı illerde yerel gazetecilerin katılımıyla düzenlediğimiz Durum Değerlendirme Toplantıları, yerel basın başlıca sorunlarından birinin Basın İlan Kurumunun ilan dağıtımındaki adaletsizlik ve kurumun mevzuatındaki sorunlar olduğuna işaret ediyor.

Neredeyse tüm değerlendirme toplantılarında gazetecilerin sıklıkla şikayetçi olduğu sorunlar; ilan sayısının azaltılması, ücretinin azlığı, ilan alabilme standartlarının merkez medyaya göre düzenlenmiş olması, internet sitelerine reklam verilmesi için belirlenen sayıların yüksekliği şeklinde ilerliyor. Resmi ilanların özellikle yerel basında neredeyse tek gelir kaynağı haline gelmiş olması, gazeteleri kapanmaya veyahut birleşmeye zorluyor. Bu birleştirerek azaltma yöntemi, aynı zamanda yerel basın üzerindeki baskı ve denetim mekanizmalarını yoğunlaştırıyor.

2023 yılı Medya İzleme Raporunda, Hürriyet'in yıllara göre ortalama tiraj ve bilançolarını karşılaştırarak bu örnek üzerinden Türkiye'de basılı gazetelerin durumunu ortaya çıkarmıştık. Geçtiğimiz yılın raporunda Hürriyet gazetesinin 2023 yılı ortalama satışı 132 bin, 2022 raporunda ise 179 bin, 2021 raporunda ise 191 bin olarak kaydedilmiştir. 2024 yılında ise Hürriyet gazetesinin günlük ortalama tiraj sayısı 103 bine kadar gerilemiştir.

GRAFİK 6 : Hürriyet Gazetesinin yıllara göre ortalama tirajı

d. Reyting Payları

Oxford üniversitesi Reuters Gazetecilik Çalışmaları Enstitüsünün 2024 Dijital Habercilik Raporuna göre; Türkiye’de haber almak için çevrimiçi kaynakları tercih ettiğini söyleyenlerin oranı bir önceki yıla göre 5 puan azalarak %70 oldu. Buna karşın, haber kaynağı olarak sosyal medyayı tercih edenlerin sayısı ise çok daha fazla azalarak bir yıl içerisinde %54’ten %45’e düşerken, TV’yi tercih edenlerin oranı %56, basılı yayından haber takip etmeyi tercih edenlerin oranı ise yalnızca 2 puan daha düşerek %19 oldu. Haberleri sosyal medyada, email ya da mesaj yoluyla paylaşanların oranı ise %44. Halkın çoğunluğunun, haber paylaşımından bile kaygı duyduğu belirtiliyor.

Rapor, Dezenformasyon yasası gibi düzenlemelerin, gazeteciler ve aktivistlerin yanı sıra sıradan vatandaşlar açısından da risk ve belirsizlik kaynağı olduğunu belirtirken, geleneksel medyadaki sansür uygulamaları sebebiyle Youtube’a taşınan gazetecilerin de yeni düzenlemeler sebebiyle sansür riski altında olduğuna dikkat çekiyor.

Halkın medyaya güveninin %35 ile bir önceki sene ile aynı kaldığının altını çizen raporda, hükümete eleştirel yaklaşan medya kuruluşlarına güven artarken, TRT’nin devlet kurumu olmasına rağmen iktidar yanlısı yayın yapması sebebiyle 3 puan gerilediği belirtiliyor.

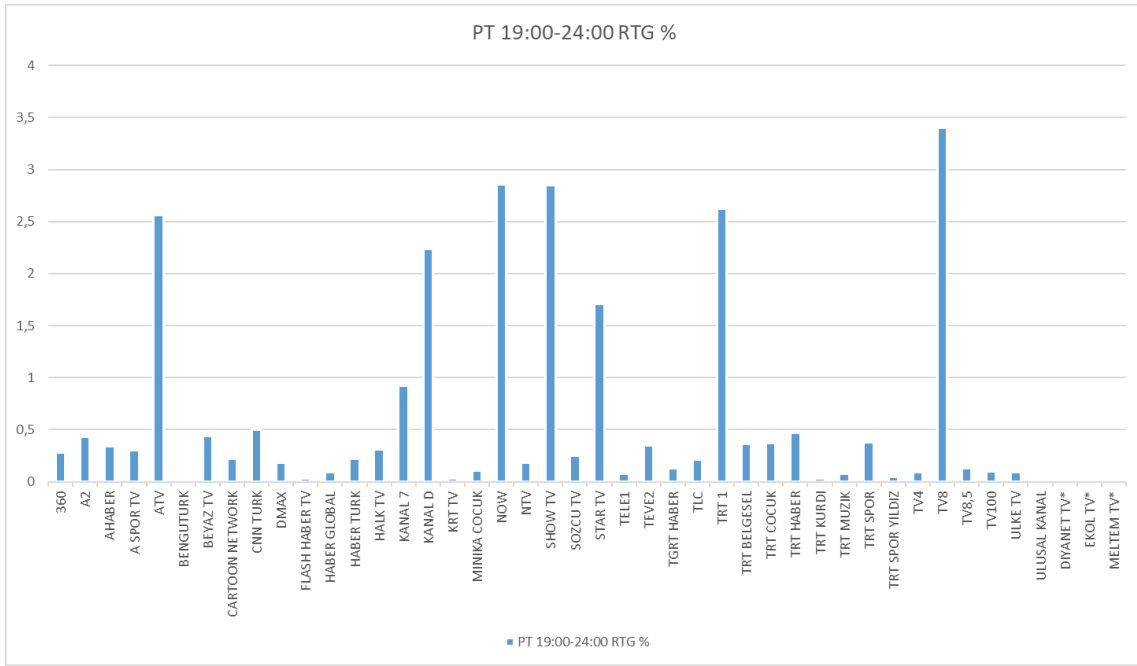
TABLO 3 : 2024 Yılında 19:00-24:00 Saatleri Arasında Tüm Kişiler İçinde Ortalama Reyting Payları

SIRALAMA	KANAL	RTG %
1	360	0,28
2	A2	0,43
3	AHABER	0,34
4	A SPOR TV	0,3
5	ATV	2,56
6	BENGUTURK	0
7	BEYAZ TV	0,44
8	CARTOON NETWORK	0,22
9	CNN TURK	0,5
10	DMAX	0,18
11	FLASH HABER TV	0,03
12	HABER GLOBAL	0,09
13	HABER TURK	0,22
14	HALK TV	0,31
15	KANAL 7	0,92
16	KANAL D	2,24
17	KRT TV	0,03
18	MINIKA COCUK	0,11
19	NOW	2,86
20	NTV	0,18
21	SHOW TV	2,85
22	SOZCU TV	0,25

SIRALAMA	KANAL	RTG %
23	STAR TV	1,71
24	TELE1	0,08
25	TEVE2	0,35
26	TGRT HABER	0,13
27	TLC	0,21
28	TRT 1	2,62
29	TRT BELGESEL	0,36
30	TRT COCUK	0,37
31	TRT HABER	0,47
32	TRT KURDI	0,03
33	TRT MUZIK	0,08
34	TRT SPOR	0,38
35	TRT SPOR YILDIZ	0,05
36	TV4	0,09
37	TV8	3,4
38	TV8,5	0,13
39	TV100	0,1
40	ULKE TV	0,09
41	ULUSAL KANAL	0,01
42	DIYANET TV*	0,02
43	EKOL TV*	0,02
44	MELTEM TV*	0

GRAFİK 7 : 2024 yılı Prime Time ortalama reyting payları

Prime Time Reyting Payları

2024 yılında yeni ismiyle NOW TV, 19:00-24:00 aralığında 2,86 puan ile prime time'de en çok reyting alan televizyon kanalı oldu. NOW TV'yi, 2,85 ile SHOW TV izlerken, 2023 yılının birincisi ATV ise tam bir puanlık düşüş ile 2,56'ya geriledi. ATV'yi, 2,42 ile KANAL D izledi.

Haber kanallarının istisnasız hepsi 2023 yılına kıyasla ciddi bir reyting kaybı yaşadı, TRT Haber, A Haber, NTV, Habertürk ve CNN Türk kanalları ortalama 0,1 puan gerilerken aralarında en fazla tercih edilen kanal 0,5 reyting ile CNN Türk oldu. Muhalif yayın çizgisi sebebiyle NOW TV ile birlikte RTÜK cezalarında rekor kıran Halk TV'nin prime time izlenme oranları ise 2023'te 0,39'dan 0,31'e düşerek A Haber'in altında kaldı. Haber kanallarının yaşadığı reyting kaybı, izleyicinin haber kaynağı olarak TV'ye yönelik güven kaybının dışavurumu olarak gözlemlendi.

Haber kanallarının reytinglerinde yaşanan düşüşte, 2023'ün genel seçim yılı olması bir etken sayılabilir. 2023, 2022'ye oranla haber kanallarının daha fazla reyting aldığı bir yıl olmuştu. 2024 yılında yaşanan düşüş ise 31 Mart'ta yapılan yerel seçimlerin bir önceki yıl gerçekleşen genel seçimler kadar ilgi çekmediğini, en azından TV'den haber takibi konusunda eşit bir karşılık yaratmadığını ortaya koyuyor.

e. Basın Çalışanlarının Durumu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ocak 2025 tarihli Çalışma Hayatı İstatistikleri Aylık E-Bülteni rakamlarına göre Basın, Yayın ve Gazetecilik İş Kolunda çalışan işçi sayısı, bir önceki yıla göre 779 kişi artarak 97 bin 454'e, iş kolunda sendikalı işçi sayısı ise 11 bin 717'den 12 bin 248'e yükseldi. Her ne kadar sendikalı işçi oranı %12,5'e çıksa da basın yayın ve gazetecilik, hala sendikalı oranının en az olduğu iş kolu konumunda*.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2025 Ocak tarihli tebliğine göre TGS'nin üye sayısı 2 bin 67'den bin 975'e düşerken, Medya-İş ise ciddi bir artışla üye sayısını 6 bin 599'dan 7 bin 277'ye yükseltti. Geçen bir yılda DİSK Basın-İş de bir önceki yıl 397 olan üye sayısını bu yıl 1004'e çıkardı. Lider Medya-Sen, 2 üyesi ile iş kolunda kurulan en yeni sendika oldu. Türk-İş Basın İş'in üye sayısı 2024'ün sonunda 2 bin 400 oldu.**

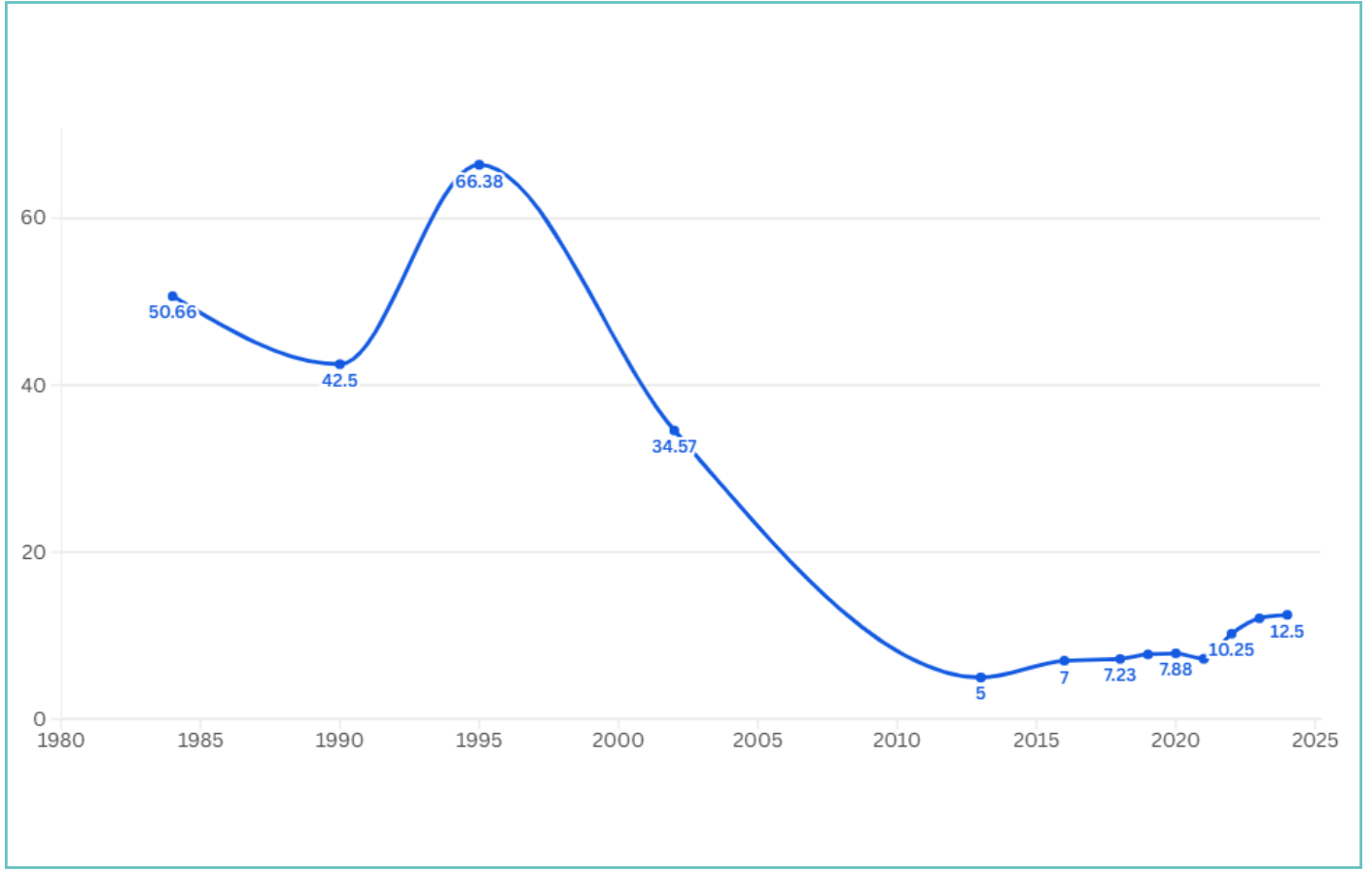
Son veriler ışığında, toplu sözleşme imzalama yetkisi için gerekli %1 barajını 4 sendikanın (Medya-İş, Basın-İş, DİSK Basın İş ve TGS) geçtiği görülüyor. DİSK Basın-İş'in uzun yıllar sonra ilk kez barajı aşmış olması çok önemli bir kazanım olarak not edildi. Bununla birlikte gazeteciliğin, tüm sektörler arasında toplam sendikalı işçi oranında en düşük iş kolu olması, meslek hayatındaki güvencesizliği daha da perçinliyor. Keza M4D Projesi kapsamında düzenlediğimiz Mesleki Memnuniyet Anketinde iş güvencesi ve yüksek ücret arasında bir kıyaslama yapması istenen gazetecilerin yarısından çoğu (yüzde 54,1) iş güvencesini, üçte biri (yüzde 32,1) ise yüksek ücret seçeneğini tercih edeceğini belirtmiştir. Her iki talebin de gelecek kaygısının yanı sıra, sektördeki örgütsüzlüğün de bir sonucu olduğu söylenebilir.

*<https://www.csgeb.gov.tr/Media/0uedstzl/çalışma-hayati-istatistikleri-aylik-e-bülteni-ocak-2025.pdf>

** <https://www.csgeb.gov.tr/Media/ggnfrrww/ocak-2025-1%C5%9Fkolu-istatisti%C4%9Fi.pdf>

GRAFİK 8: Yıllara Göre İş Kolunda Sendikalaşma Oranları (Yüzde)

Gazetecilik işkolunda sendikalaşma oranının geçtiğimiz 30 yıldaki dramatik düşüşü, mesleğin en önemli sorunlarından birinin örgütsüzlük olduğunu ortaya koyuyor. Sendikalaşma oranının düşüklüğü yalnızca somut ekonomik koşulları etkilemekle kalmıyor, aynı zamanda siyasi baskılardan mobbinge sektör içerisindeki birçok baskı biçimine karşı da gazetecileri savunmasız bırakıyor. 90'lardan bugüne çalışma hayatında sendikaların güç kaybetmesi ülkedeki tüm sektörler açısından belirli bir paralellik taşısa dahi basın, yayın ve gazetecilik iş kolunda örgütlenme oranının dramatik düşüşü, işkolundaki değişikliklerden işverenlerin işyerlerinde sendika karşıtı ağız ve eylem birliklerine kadar birçok farklı dinamiğe dayanmakla birlikte, basının parçalı ve kutuplaşmış durumu da örgütlülük açısından faydadan çok zarar getirmektedir. Gazeteciliğin siyasal saiklerle şekillendirilmeye çalışıldığı bir dönemde sendikal örgütlülüğün sağlanması da zorlaşmaktadır. Diğer yandan özgür gazetecilikten bahsedebilmek için de mesleki dayanışmanın, iş güvencesinin, işyeri örgütlülüğünün güvence altında olması elzemdir.

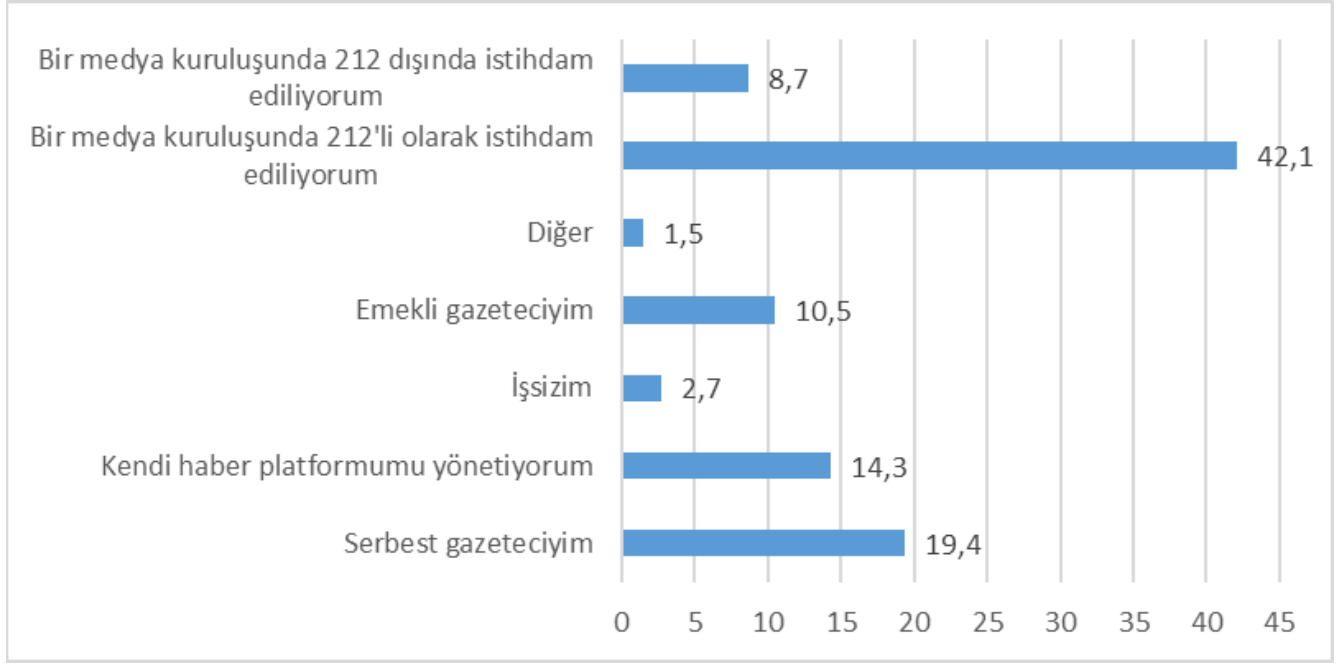
Çalışma Biçimleri

Çalışma koşullarının temel unsurlarından biri çalışma biçimidir. Gazetecilik alanında ücretli çalışma ve serbest gazetecilik formları en yaygın iki çalışma biçimi olarak öne çıkmaktadır. Gazetecilerin yüzde 42,1'i bir medya kuruluşunda 212'li olarak (5953 sayılı Basın-İş Kanunu kapsamında)* çalışmaktadır. Bir medya kuruluşunda 212 dışında istihdam edilen gazetecilerin oranı ise yüzde 8,7'dir. Bu iki kategori medya alanında ücretli çalışmayı işaret etmektedir. Dolayısıyla araştırmaya katılan gazetecilerin yarısı (yüzde 50,8) ücretli çalışmaktadır. Gazetecilerin yaklaşık beşte biri (yüzde 19,4) ise serbest (freelance) gazetecilik yapmaktadır. Bu iki kategoriyi yüzde 14,3 ile kendi haber platformunu yöneten gazeteciler takip etmektedir. Emekli gazetecilerin oranı yüzde 10,5, işsiz gazetecilerin oranı ise 2,7'dir.

*Basın İş Kanunu, 5953 sayılı kanun olarak 1952'de çıkarılmış, 1961 Anayasası'nda bu kanun 212 sayılı düzenleme ile dönüştürülmüştür. Kısaca "212" olarak anılan bu kanun gazetecilere oldukça ileri haklar, güvenceler ve hem mesleki hem ekonomik açıdan birçok olumlu düzenleme getirmiştir. Gazetecilik alanında "212'li olmak" Basın İş Kanunu kapsamında çalışmak ve gazeteciler nezdinde "kadrolu" olmak anlamına gelmekte ve gazeteci sayılmak için önemli bir eşik olarak addedilmektedir. Dolayısıyla yalnız ekonomik değil, mesleki, sosyal ve sembolik anlamları da bulunmaktadır. 2000'lerde kanunda yapılan kimi değişikliklerle yasanın gazetecilere tanıdığı ileri haklar önemli ölçüde budanmıştır.

GRAFİK 9 : Gazetecilerin Çalışma Biçimleri

Gazetecilikte ücretler, çalışma süreleri ve iş güvencesi

Uzun çalışma süreleri gazetecilikteki çalışma koşulları bakımından oldukça çarpıcıdır ve üzerinde düşünülmesi gereken bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, gazetecilerin kendilerini fiziksel, toplumsal, bireysel ve mesleki olarak yeniden üretmek için ayıracakları zamanların oldukça azaldığına işaret etmesi bakımından da kritiktir.

Çalışma süreleri cinsiyete ve yaşa göre değerlendirildiğinde gazeteciler arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı tespit edilmektedir. Benzer şekilde, meslekte çalışma yılı, mesleki pozisyon, çalışılan mecralar ve çalışılan kurumun kapsamı da uzun çalışma süreleri bakımından anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Dolayısıyla çalışma sürelerinin uzunluğu tüm gazetecileri yatay kesen bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır.

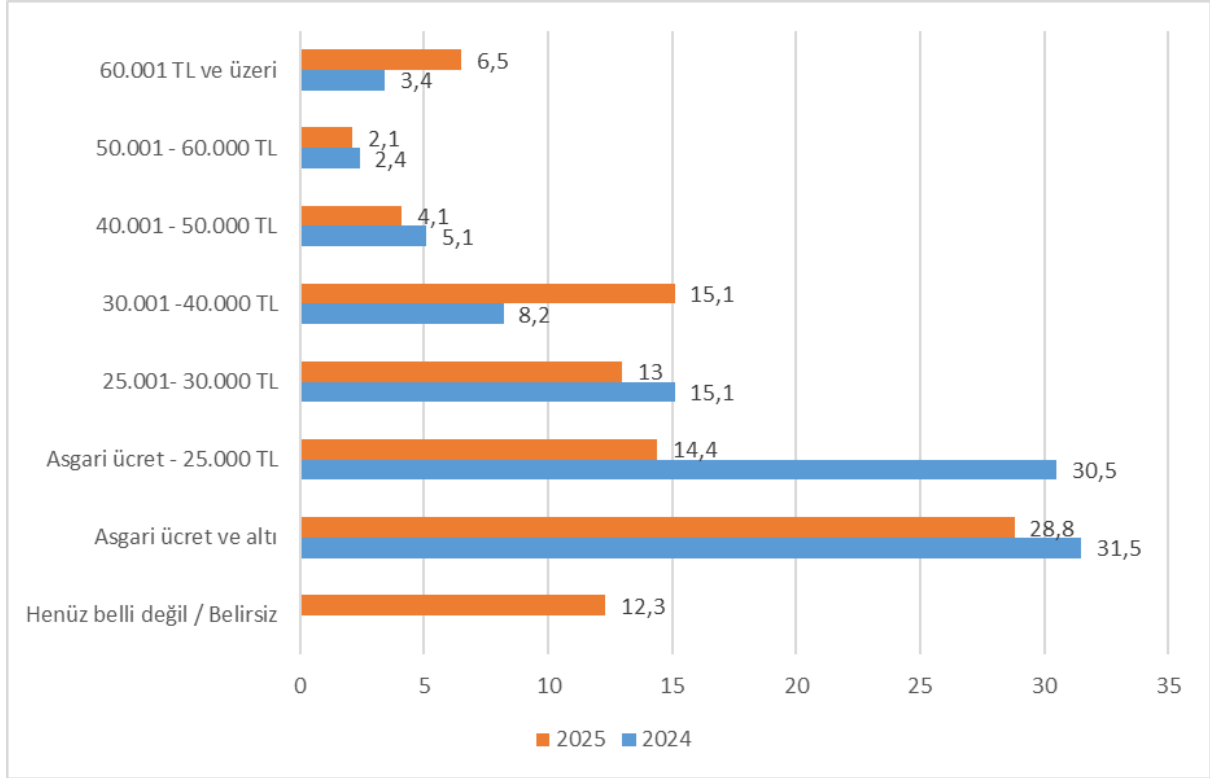
Uzun çalışma sürelerinin ardından çalışma koşullarının önemli bir boyutu olarak aylık ücretler/gelirler de gazetecilerin mesleki ve toplumsal durumlarına ilişkin önemli bulgular sunmaktadır. Alandaki ücret dağılımı incelendiğinde, mesleki-kurumsal hiyerarşinin üst basamaklarına çıktıkça daha az sayıda gazeteci için artan ücretlerin bir yanda; alt kademelere inildikçe ise çoğalan sayıda gazeteci için azalan ücretlerin diğer yanda olduğu tespit edilmektedir. Bu bakımdan ücret dağılımının "piramit" benzeri bir model oluşturduğu söylenebilir.

Bu görece yapılaşmış duruma ülkedeki ekonomik kriz, enflasyon ve alım gücünün giderek erimesi de eklenince gazetecilerin ücretleri konusunda oldukça vahim bir manzara ortaya çıkmaktadır. Bu radikal erimeyi gözleyebilmek için gazetecilere 2024 yılı ücretleri ile 2025 yılında zamlı olarak belirlenen yeni ücretleri sorulmuştur.

Buna göre 2024 yılında en çok 30 bin TL'ye kadar ücreti olan gazetecilerin oranı yüzde 77,1 iken (her dört gazeteciden üçü), 2025 yılında bu oran 56,2 olmuştur. 30 bin - 60 bin TL kazanan gazetecilerin oranı ise 2024 yılında 15,7 iken 2025 yılında 21,3'e yükselmiştir. Bu biçimsel yükselişe karşın enflasyonun resmi rakamlara göre yüzde 40'ların üzerinde seyretmeye devam ettiği bu dönemde gazetecilerin yarısından fazlasının hala en çok 30 bin TL ücrete erişebiliyor olmaları, 30 bin-60 bin bandında ücrete ulaşanların oranının ise hala beşte bir düzeyinde olması oldukça vahim bir durumdur. Mart 2025 itibariyle açlık sınırının 23.615 TL, yoksulluk sınırının ise 76.922 TL* olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tablo daha da karanlık hale gelmektedir.

*Bkz. TÜRK-İş Mart 2025 Açlık ve Yoksulluk Sınırı Araştırması, <https://www.turkis.org.tr/turk-is-mart-2025-aclik-ve-yoksulluk-siniri/>

GRAFİK 10 : Gazetecilerin Ücretleri

Gazetecilik gibi toplumsal bir meslek alanında bu kadar düşük ücretlerin varlığı, gazetecilerin yalnızca geçimlerini sağlamaları açısından değil, aynı zamanda kendilerini geliştirebilmelerini, toplumsal-kültürel etkinliklere dahil olabilmelerini sağlayacak maddi imkanlarının kısıtlılığı gibi açılardan da oldukça zordur. Bu durumun gazetecilerin mesleki ve toplumsal vasıfları üzerinde de baskılayıcı bir etki yarattığı belirtilebilir.

Buna paralel olarak, gazetecilerin ücretleri ve geçim pratiklerine dönük ifadeleri de çarpıcıdır. "Aldığım ücretle geçimimi rahatlıkla sağlayabiliyorum" ifadesine katılmayan gazetecilerin oranı toplam yüzde 77,1'dir. Dolayısıyla her dört gazeteciden üçü aldığı ücretle geçimini rahatça sağlayamadığını belirtmektedir. Ücretinin geçimini sağlamaya yettiğini ifade eden gazetecilerin oranı ise yalnızca yüzde 8,7'dir. Bu sonuçlara göre, Türkiye'de gazeteciler aldıkları ücretle geçinemediklerini ve emeklerinin karşılığını alamadıklarını düşünmektedirler. Bu durumun, gazetecilerde yıpranmışlığa ve mesleğe dönük yılgınlığa da kapı araladığı tahmin edilebilir.

Haber üretim sürecinde gazeteciler ve bilgiye erişim

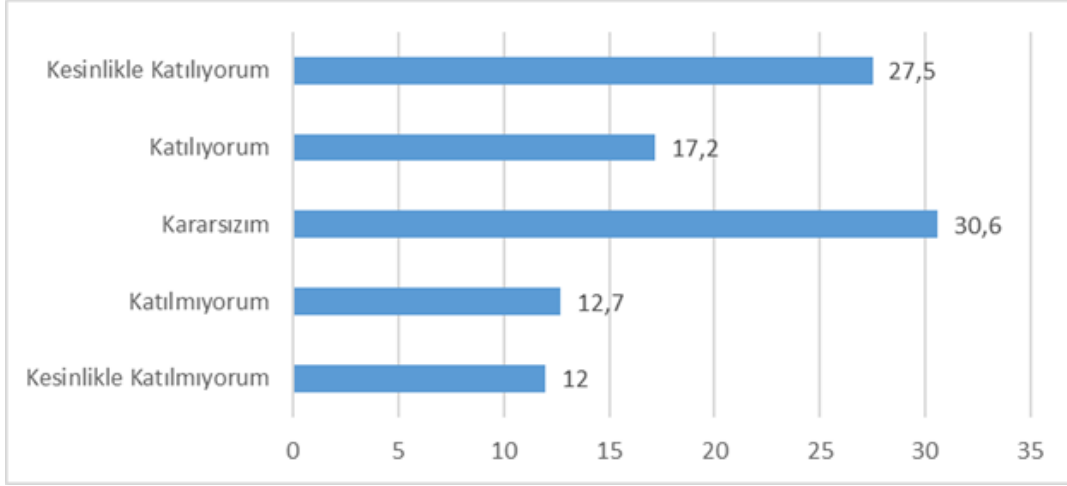
Haber üretim sürecine ilişkin bulgular ifade özgürlüğünün de sınırlarını göstermesi bakımından önemlidir. Bu kapsamda sansür-otosansür uygulamaları, tehdit, saldırı, yargılanma ve cinsiyete dayalı ayrımcılık pratikleri gibi başlıklar ele alınacaktır. Gazeteciliğin çekirdeği olarak haber üretim süreci, mesleki değerlerin ve niteliklerin gündeme geldiği, gazetecilerin deneyim ve sorunlarının somutlaştığı temel nokta olması bakımından önemlidir.

Sansür-Otosansür Uygulamaları

Haber üretim sürecine ilişkin en önemli bulgulardan biri haber faaliyetlerinin sansüre uğrayıp uğramadığıdır. Araştırmaya katılan gazetecilerin yarıya yakını (yüzde 44,7) haber faaliyetlerinin sansüre uğradığına kesinlikle katıldığını/katıldığını belirtmiştir. Bu tablo, sansür konusunda Türkiye'deki medyanın oldukça zorlu bir süreçte bulunduğunu göstermektedir.

GRAFİK 11 : “Haber faaliyetlerimin sansüre uğradığı oldu/oluyor”

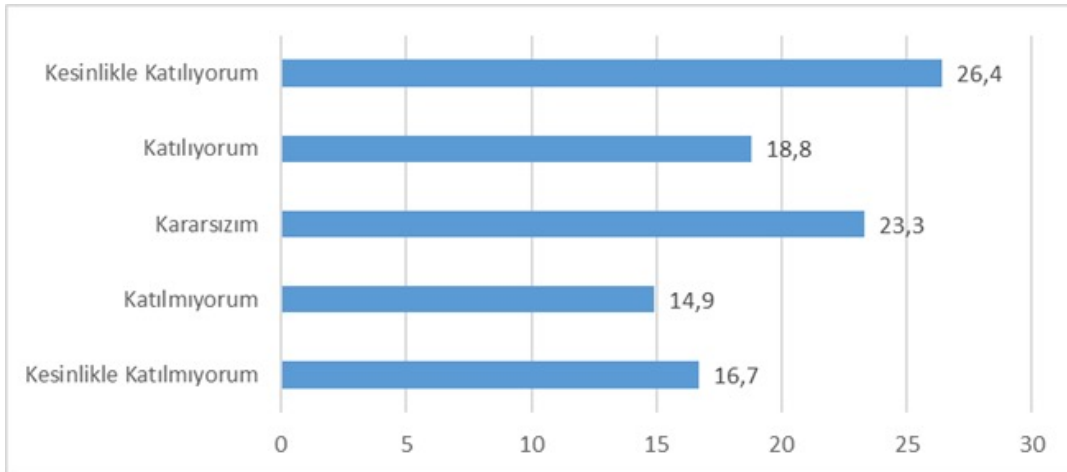

Sansürün yaygınlaşması, medyanın maruz kaldığı baskı ortamının ne denli derin olduğunu ortaya koyarken, aynı zamanda sansürün zamanla normalleşme tehlikesini de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, sansürün gazeteciler üzerinde hangi kurumsal ya da gayriresmî yollarla uygulandığının ve bu mekanizmaları işleten aktörlerin kimler olduğunun ayrıca araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Haber üretim sürecinde sansür kadar önemli bir diğer olgu da otosansürdür. Otosansür, gazetecilerin, yayınlanmayacağı ya da eleştirileceği kaygısıyla haberlerinden vazgeçmeleri ya da haberdeki bazı unsurları kendi pratikleriyle sansüre uğratmaları olarak tanımlanabilir. Otoriter siyasi iklimlerde otosansür, neredeyse sansür kadar yaygın ve ciddi bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan gazetecilerin yarıya yakını (yüzde 45,2) “haber üretirken içeriğin yayınlanmayacağı veya eleştirileceği kaygısıyla haberden vazgeçtiğim oldu” cümlesine kesinlikle katıldığını/katıldığını belirtmiştir. Yaklaşık üçte biri (yüzde 31,6) ise bu duruma katılmadığını/kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir.

GRAFİK 12 :

“Haber üretirken içeriğin yayınlanmayacağı veya eleştirileceği kaygısıyla haberden vazgeçtiğim oldu”

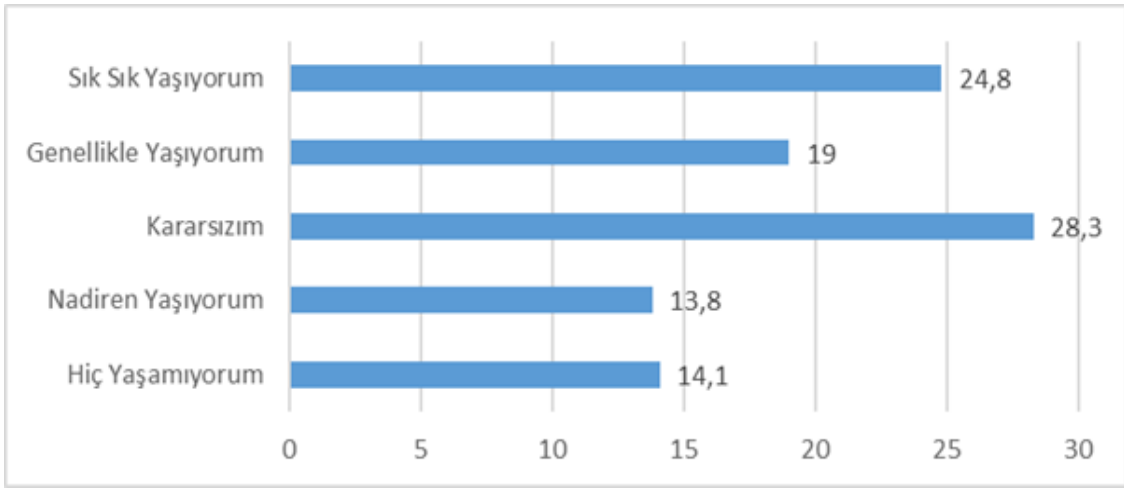
Gazetecilerin yaklaşık dörtte biri (yüzde 23,3) bu konuda kararsız olduğunu ifade etmektedir. Otosansürle ilişkin kararsızlık ifadelerinin bu denli yüksek oluşu oldukça dikkat çekicidir. Tahmin edilebilir ki otosansür uygulamak zorunda kalmak, gazeteciler için hem mesleki hem de insani olarak oldukça yıpratıcı ve zorlayıcı bir süreçtir. Kararsız olduğunu belirtenlerin yanıtlarını bu gözle de düşünmek mümkündür.

Bu konuda gazeteciler arasında cinsiyete, yaşa, medyadaki pozisyonuna, çalışma şekline, çalışılan mecra ve çalışılan mecranın kapsamına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Gazeteciler otosansür konusunda da benzer eğilimlerde ortaklaşmaktadır.

Tehdit, Suçlanma, Gözaltına Alınma ya da Yargılanma Pratikleri

Haber üretim sürecine ilişkin bir başka bulgu gazetecilerin, yaptıkları haberlerden dolayı suçlanma ya da yargılanma kaygılarıdır. “Yaptığınız haberler nedeniyle suçlanma ya da yargılanma kaygısını ne sıklıkla yaşıyorsunuz” sorusuna gazetecilerin yarıya yakını (yüzde 43,8) genellikle/sık sık yaşadığı yanıtını verirken, dörtte birinden fazlası (yüzde 28,3) kararsız olduğunu bildirmiştir. Yüzde 27,9'u ise böyle bir kaygıyı yaşamadığını belirtmektedir.

GRAFİK 13:“Yaptığınız haberler nedeniyle suçlanma ya da yargılanma kaygısını ne sıklıkla yaşıyorsunuz”

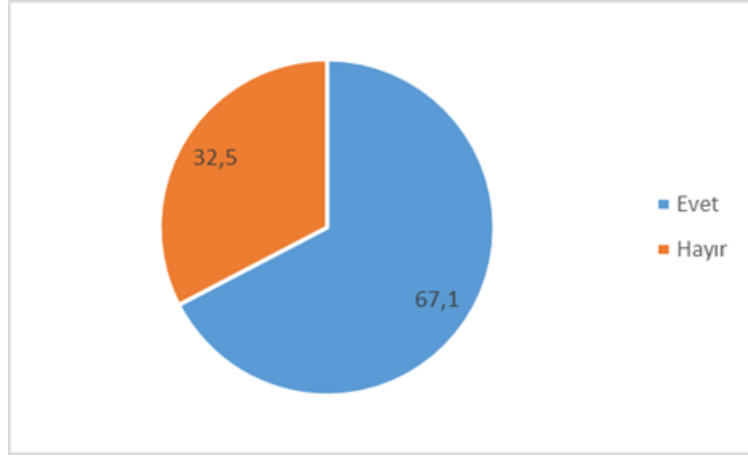
Yaptığı haberlerden dolayı suçlanma ya da yargılanma kaygısı yaşayanların oranının yüksekliği, Türkiye'deki basın ve ifade özgürlüğüne dönük karanlık tablonun bir parçasını oluşturmaktadır. Gazeteciler çalışma koşullarındaki, ifade özgürlüklerindeki, sansür ve otosansür süreçlerindeki tün zorluk ve kaygılarına ek olarak bir de suçlanma ya da yargılanma kaygısı taşımaktadırlar. Bu durum, bir yandan gazetecilerin üzerindeki yüklerin ağırlığını göstermesi açısından önemlidir. Diğer yandan ise özgür haber üretimi önündeki engellerin ne kadar katmerlenmiş olduğunu ortaya sermektedir.

Gazeteciler arasında cinsiyet, yaş, çalışma şekli vb. gibi kategoriler ekseninde bu konuda da anlamlı farklılıklar bulunmamakta, yargılanma kaygısı da ortak eğilimlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Gazeteciler için iktidar tarafından hedef gösterilmek, suçlanmak, haksız yere yargılanmak ya da tutuklanmak gibi uygulamaların giderek arttığı bir medya ortamında bu kaygının varlığı maalesef şaşırtıcı olmamaktadır.

Gazetecilik faaliyetlerinden dolayı yargılanma kaygısına ek olarak, doğrudan tehdit almak da önemli bir bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Her üç gazeteciden ikisi (yüzde 67,1) gazetecilik faaliyetlerinden ötürü tehdit aldığını belirtmiştir.

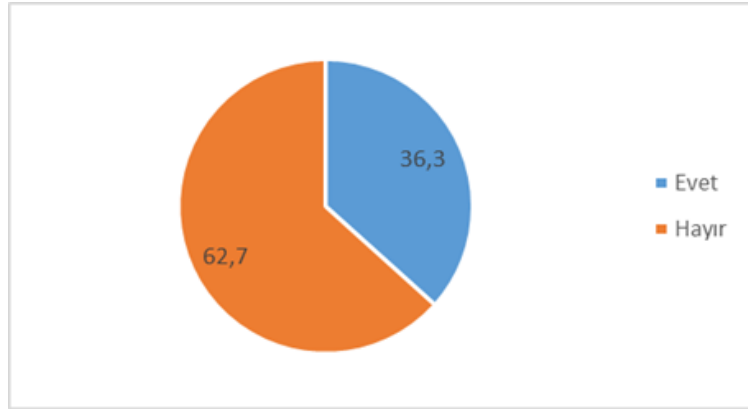
GRAFİK 14: “Gazetecilik faaliyetlerimden ötürü tehdit aldığım oldu”

Gazetecileri yaptıkları faaliyetlerden ötürü tehdit etmenin otoriterleşen siyasal iklimle birlikte çok daha sıradan bir uygulama haline dönüştüğü düşünülebilir. Bu oranların büyüklüğü, gazetecilere dönük baskı ve yıldırma girişimlerinin haber üretim süreçlerinin içsel bir ögesi haline geldiğini göstermesi bakımından çarpıcıdır. Diğer yandan ise bu durum, gazetecilerin direnmek ya da boyun eğmek zorunda kaldıkları baskıların çeşitliliğini ortaya sermektedir.

Bununla paralel bir diğer bulgu, gazetecilik faaliyetlerinden ötürü gözaltına alınma ya da yargılanma gibi süreçlerin varlığıdır. Araştırmaya katılan gazetecilerin üçte birinden fazlası (yüzde 36,3) gazetecilik faaliyetlerinden ötürü gözaltına alındığını ya da yargıldığını ifade etmektedir. Bu durum Türkiye’deki gazeteciliğe ilişkin tabloyu daha da ağırlaştırmaktadır.

GRAFİK 15: “Gazetecilik faaliyetlerimden ötürü gözaltına alınma ya da yargılanma gibi süreçler yaşadım”

Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Deneyimleri

Haber üretim sürecinde özellikle kadın gazeteciler için geçerli olan bir unsur cinsiyete dayalı ayrımcılığa uğramaktır. Gazetecilik faaliyetini sürdürürken cinsiyetinden dolayı herhangi bir düzeyde ayrımcılığa maruz kaldığını belirten kadın gazetecilerin oranı yüzde 73,7’dir. Oldukça yüksek olan bu oran Türkiye medya ortamında cinsiyete dayalı ayrımcılığın ne kadar yaygın olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu oran içerisinde kadın gazetecilerin yüzde 39,8’i söz konusu ayrımcılık pratiklerine ara sıra uğradığını belirtirken, yüzde 16,5’i ise sık sık ayrımcılığa uğradığını ifade etmektedir.

4 - DEZENFORMASYON VE BİLGİ TEKELİ

2023 yılında yürürlüğe giren Dezenformasyon yasası, 2024 yılında da gazetecilere yönelik bir cezalandırma yöntemi ve iktidarın bilgi tekeli inşasına hizmet etmeye devam ediyor. Yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana toplam 65 gazeteciye soruşturma açılırken, yalnızca geçtiğimiz yıl içerisinde yasa kapsamında 10 gazeteciye dava açıldı. Gazeteci Cengiz Erdinç'in yaşadığı yargı sürecinde de tanık olduğumuz gibi, gazetecilerin yalnızca sosyal medya paylaşımları bile dava konusu haline getirilirken, yasa kapsamında verilen adli kontrol, ev hapsi gibi cezalar açıkça gazeteciliği suç haline getirme girişimi haline geldi.

Dezenformasyon yasası, dünyanın pek çok ülkesinde örnekleri görüldüğü gibi, otokratik yönetimlerin bilgi tekeli oluşturmak için kullandığı tek yöntem değil. Yasanın ismiyle münhasır biçimde dezenformasyon, bugün Türkiye'de de dünyada da en öncelikli tehditlerin başında geliyor ve medya üzerindeki siyaset kontrolü, dezenformasyonun yaygınlaşmasındaki en önemli faktörlerden biri.

Dünya Ekonomik Forumu'nun 2025 Küresel Risk Raporu'na göre[1] dezenformasyon ve mezenformasyon, tüm dünya açısından kısa vadede en öncelikli riskler arasında yer alıyor. Bu tehditlerin özellikle güven kaybına yol açması ve toplumsal kutuplaşmayı körüklemesi, onları küresel düzeyde kritik birer sorun haline getiriyor. Raporla uzun vadeli riskler arasında ise dezenformasyonun yanı sıra yapay zekânın olumsuz etkileri gibi teknolojik tehditler ön plana çıkıyor. Dezenformasyon, raporda bölgesel askeri çatışmalar ve iklim kriziyle aynı düzeyde ciddi bir tehdit olarak değerlendiriliyor.

Dezenformasyon, Türkiye için olduğu kadar ABD'den Hindistan'a kadar dünyanın çeşitli ülkeleri için önemli bir tehlike ve otokratik yönetimlerin toplumsal kutuplaşma yaratabilmek için en çok başvurduğu yöntemlerin başında geliyor. Özellikle dezenformasyon yasası gibi bilgi ve haberleşme tekeli hedefleyen düzenlemeler, dezenformasyonu sade bir bilgi kirliliği biçimi olmaktan çıkarıyor. 2023 seçimlerinde muhalefetin cumhurbaşkanı adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nu hedef alan montaj görüntüler herhangi bir yaptırıma maruz kalmazken, bir gazeteci sosyal medya paylaşımı yüzünden özgürlüğünden edilebiliyor.

Dezenformasyonun bir kontrol, denetim ve kutuplaştırma aracına dönüştürülmesi ise yeni değil. 2016 ABD seçimlerinde seçmen manipülasyonu için Facebook'un Cambridge Analytica ile kullanıcı verilerini paylaşması uzun süre tartışılmıştı. 2024 yılına geldiğimizde ise X (Twitter) platformu, dezenformasyonun yoğunlaştığı ve sistematikleştiği bir başka platform haline geldi. Özellikle milyarder Elon Musk'ın platformu satın aldıktan sonra 2024 yılında gerçekleşen seçimlerde Almanya ve ABD'de desteklediği adaylar için platformu yönlendirmesi, dezenformasyon ve algoritma manipülasyonuna başvurması tüm dünyada tartışma konusu oldu. Guardian gibi önde gelen uluslararası medya kuruluşları, tepki olarak platformdan çekildiklerini açıkladı.

Ancak X'in dezenformasyon ve bilgi tekeli aracı haline gelmesi yalnızca Musk'ın şahsi gündemleriyle sınırlı değil. Türkiye'de iktidar, gazeteciler ve hak savunucuları başta olmak üzere aleyhine gördüğü hesap ve paylaşımlara erişim engeli getirme yöntemine giderek daha sık başvuruyor.

Bunun yanı sıra, X'teki mavi tikli (blue check) hesaplar üzerinden yapılan kaynaklı ve anonim habercilik de dezenformasyon kapsamındaki önemli tehditlerden biri. Türkiye'de de artık çokça örneğini gördüğümüz bu "mavi tik haberciliği", herhangi bir kaynak göstermeksizin, 5N1K dahil hiçbir gazetecilik ilkesini yerine getirmeksizin, dikkat çekici paylaşımlarla milyonlarca insana ulaşan birçok anonim haber hesabı yarattı. Bu hesaplar yönlendirici mesajlar, tarihi ve yeri belirsiz görseller ile kimi zaman tık almak için kimi zaman ise siyasi emelleriyle platform kullanıcılarını yönlendirerek toplumsal kutuplaşmayı körüklüyor. X'in dikkat süresine ve multimedya kullanımına odaklanan yeni algoritması da bu türden dezenformasyon yayan mavi tik haberciliğini öne çıkarıyor.

International Journalist Network, mavi tikli hesap haberciliğine yönelik makalesinde* ; bugün herkesin 8 dolar ödeyerek mavi tik alabildiğini belirtirken, bu politika değişikliğinden bu yana yanlış bilgi yayılımının çoğaldığını yazdı. Platformda mavi tik politikasının yarattığı dezenformasyona ilişkin çarpıcı bir örnek olarak, Sudan iç savaşı sırasında ülkedeki askeri liderlerden Muhammed Dagalo'nun hesabından mavi tikin kaldırılarak bir sahte hesaba verildiğini ve bu sahte hesabın paylaşımlarının 1,7 milyon insan tarafından görüntülendiğini belirtti.

*<https://ijnet.org/en/story/xs-check-mark-policy-fueling-disinformation>

Dijital Nefret ile Mücadele Quant Lab'in araştırmasına göre Ukrayna'da, aşular ve iklim değişikliğine dair mavi tikli X hesaplarının yaptığı paylaşımların %25'i yanlış bilgi içeriyor.*

X, 2024 yılında dezenformasyonla mücadele için Topluluk Notları uygulamasına geçse de bu uygulama da biçimi sebebiyle tamamen güvenilir değil. Kullanıcı faaliyetine dayalı olan topluluk notları, belli bir puanlama sistemine göre belli kullanıcıların paylaşımlara not yazabildiği, daha az puanlı kullanıcıların bu notları değerlendirebildiği bir sisteme sahip. Ancak sistemi denetleyen herhangi bir teyit kurulu olmadığı, yalnızca kullanıcı aktivitesine bağlı olduğu için dezenformasyona karşı yeterli bir uygulama olduğu söylenemez, aksine bu sistem notların da politik gayelerle yazılabilmesine ve değerlendirilmesine yol açıyor.

Dezenformasyon ile mücadelede önemli geri adımlardan biri, Meta CEO'su Mark Zuckerberg'in Facebook ve Instagram'daki teyit mekanizmalarını kaldırması oldu. ABD'de Donald Trump'ın seçilmesini takip eden süreçte, uluslararası basında iktidar ile iyi geçinebilme motivasyonu ile girilen politik bir hamle olarak yorumlanan bu kararlar, platformlarda dezenformasyonla mücadele ve sakıncalı içeriklerin denetlenmesi konusunda ciddi bir gerilemeye yol açtı. Meta, platformlarında X'te olduğu gibi Topluluk notlarına geçeceğini açıkladı ki uzmanlar yukarıda belirttiğimiz üzere bu tür teyit mekanizmalarının organize dezenformasyon kampanyalarına imkan verdiğini belirtiyor. Meta'nın Türkiye'de çalıştığı Teyit ve Doğruluk Payı da karardan etkilendi, Teyit platformu ekonomik zorluklar sebebiyle çok sayıda çalışanını işten çıkardı, kapanmakla karşı karşıya kaldı.

Google, Meta, X gibi dijital devlerin Amerikan siyasetindeki yeni yönelimleri takip ederek platformlarında dezenformasyonla mücadeleyi zayıflatmaları, bilgi tekeli ve kirliliğini güçlendirecek uygulamalara gitmeleri hem dijital mecraların hem de en genel anlamda medyanın geleceği için önemli riskler barındırdığı açık. Google'ın şeffaf olmayan algoritma değişiklikleri nasıl bağımsız medya kuruluşlarını ekonomik olarak kırılganlaştırıyorsa, Meta ve X'te dezenformasyon kanallarının artışı ve kendilerine daha fazla alan bulabilmesi de haber üretim ve doğru bilgiye erişim süreçlerini de sekteye uğrattırıyor, dezenformasyonu bir siyasi araç olarak kullanan aktörleri daha fazla cesaretlendiriyor ve destekliyor.

*<https://www.fastcompany.com/90829546/twitter-blue-profiles-are-already-a-hotbed-of-misinformation>

5- CEMİYET, PARTİ VE DİĞER STÖ'LERİN ÇALIŞMALARI

2024 Cemiyet, Parti ve STÖ Çalışmaları

2024 yılında, geçtiğimiz yıl yaşanan depremin bölgesel ve mesleki etkilerinin azaltılması çabaları sürdürüldü. Bunun yanı sıra, basın meslek örgütlerinin basın davalarının takibi, ulusal ve uluslararası toplantılar, siyasi partilere basın özgürlüğüne yönelik sorunların iletilmesi, RTÜK cezaları, Etki Ajanlığı yasası gibi baskı ve sansür uygulamalarına karşı basın açıklamaları ve kamuoyuna yönelik aydınlatma çalışmaları sürdürüldü.

Gazeteciler Cemiyeti, depremin etkilerinin azaltılması çabaları kapsamında, bu yılın ilk ayında genç gazetecileri destekleme çalışmasını Malatya'da yürüttü. Depremin merkez bölgeleri olan Malatya ve Adıyaman'dan gelen genç gazetecilere mesleki eğitim, ayni ve teknik destek sağlandı. Depremin yıldönümü olan Şubat ayında Mobil Basın Evi Adıyaman'a giderek, yerel gazetecilere ve yayın hayatını çadırda sürdüren yerel basına mesleki ihtiyaçları için ücretsiz hizmet verdi. Yıldönümü nedeniyle gerçekleştirilen ziyaret kapsamında eğitim çalışmaları da gerçekleştirildi, internet yayını, video haber ve gelir kaynakları başlıklarında Adıyamanlı gazetecilere bilgi aktarımında bulunuldu. Ayrıca Malatya ve Adıyaman Gazeteciler Cemiyetine güç kaynakları, bilgisayarlar ve haber ekipmanları teslim edildi.

Depremin yıldönümünden bir ay sonrasında yerel seçimlerin gerçekleştirilmesi sebebiyle, Cemiyet çalışmaları her iki gündemi birleştirerek sürdü. Mobil Basın Evi deprem bölgesinde, seçim sürecinin nabzını tuttu, yerel gazetecilere seçim günü ve sonuçları takip için ekipman desteği sundu, Hatay'da yerel seçim sonuçlarının takibi için Mobil Basın Evi kullanıma açıldı.

Gaziantep'te Can Ertuna, Özlem Akarsu Çelik, Erhan Karadağ, Arif Kurt, Kenan Şener, Ünsal Ünlü, Zeynep Güranlı gibi deneyimli isimlerin sunum yaptığı bölgesel eğitim düzenlendi. Mayıs ayında, Türkiye'de basın özgürlüğüne ilişkin sorunların 6 Şubat depremine etkilerini inceleyen Fay Hattındaki Medya-III raporu yayınlandı.

Gazeteciler Cemiyeti, M4D Projesi kapsamında, "Gazeteciliğin Dönüşümü ve Arayışlar" Konferansını düzenledi. 26-27 Nisan tarihlerinde düzenlenen konferansa, ulusal çapta basın meslek örgütleri katılırken, güncel konular ve mesleğin geleceği tartışıldı. Konferansın davetlilerinden Filistinli gazeteci Hasan Tahravi, Gazze'de sivil halkın yaşadıkları ve basına yönelik saldırılar hakkında konuşma yaptı. *

2023 yılına yönelik, gazetecilerin yaşadığı mesleki sorunlar, Türkiye'de basın özgürlüğü ve demokrasinin durumunun değerlendirildiği Medya İzleme Raporu ve Mesleki Memnuniyet Anket Raporu yayınlandı. Anket sonuçları, İzleme Raporuna dahil edildi.

Eylül ayında, 9. Köy Projesi kapsamında, basın meslek örgütleri, sendika ve çalışma grubu temsilcileri, akademisyenler, hukukçular ve kıdemli gazetecilerin katılımıyla Medya Konferansı düzenlendi. Konferans kapsamında yapılan çalıştayda, "Gazetecilik Hak ve Özgürlükler Deklarasyonu" hazırlandı. **

Uluslararası Basın Enstitüsü öncülüğünde, uluslararası basın meslek örgütlerinin katılımıyla Türkiye'de Basın Özgürlüğü Ortak Misyonu toplantısı düzenlendi. ***

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Kaderoğlu Bulut tarafından hazırlanan ve söyleşi, konferans, eğitim faaliyetlerinin mevcut medya atmosferine katkılarını inceleyen Medyada Sorunlar ve Etki Analizi Sonuç Raporu yayınlandı.

Meslek örgütleri, çalışma grupları, hukuk ve iletişim alanından akademisyenlerin ortak çalışması olan Gazetecilik Hak ve Özgürlükler Deklarasyonu yayınlandı.****

Basın Konseyi, DİSK/Basın-İş, Diploması Muhabirleri Derneği, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Gazeteciler Cemiyeti, Ekonomi Muhabirleri Derneği, Haber-Sen, İzmir Gazeteciler Cemiyeti, Medya ve Hukuk Çalışmaları Derneği ve Türkiye Gazeteciler Sendikası, mecliste görüşülen Etki Ajanlığı Yasasına karşı ortak bir metinle itiraz ederek, yasanın "Basın ve ifade özgürlüğüne açık bir saldırı olduğunu açıkladı.

*<https://www.24saatgazetesi.com/gazeteciligin-donusumu-ve-arayislar-konferansinin-ilk-gunu-tamamlandi>

**<https://gc-tr.org/medya-konferansi-2024-gazeteciligin-donusumu-ve-arayislar-konferans-bildirgesi/>

***<https://freeturkeyjournalists.ipi.media/tr/turkiye-ipi-onculugundeki-uluslararası-basin-ozgurlugu-misyonu-12-14-ekimde-duzenleniyor/>

****<https://gc-tr.org/wp-content/uploads/2024/12/GazetecilikHyODeklarasyonu.pdf>

2024 yılında basın ve ifade özgürlüğünü ilgilendiren bazı raporlar şunlar:

Avrupa Konseyi 31 Mart 2024 Türkiye Yerel Seçimleri Raporu

<https://rm.coe.int/local-elections-in-turkiye-31-march-2024-co-rapporteurs-david-eray-swi/1680b1c01c>

Oxford Reuters Institute 2024 Dijital Medya Raporu

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024>

Oxford Reuters Institute 2025 Gazetecilik, medya ve teknoloji trend ve tahminleri Raporu

<https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/journalism-media-and-technology-trends-and-predictions-2025>

Article 19 2024 Küresel İfade Özgürlüğü Raporu

<https://www.globalexpressionreport.org>

Kadın Basın Özgürlüğü 2024 Birinci Çeyrek Raporu

<https://www.womeninjournalism.org/reports-all/q1-2024>

Media Freedom Rapid Response 2024 Ocak-Haziran Medya Gözlem Raporu

<https://www.ecpmf.eu/wp-content/uploads/2024/09/MR-2024-Final-Draft-Pages.pdf>

Avrupa Komisyonu 2024 Türkiye Raporu

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2024_trkiye_report_tr.pdf

Türkiye Gazeteciler Sendikası 2023-2024 Basın Özgürlüğü Raporu

<https://tgs.org.tr/tgs-basin-ozgurlugu-raporu-2023-2024/>

Dünya Ekonomik Forumu 2025 Küresel Risk Raporu

https://reports.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2025.pdf

Freedom House 2024 Dünyada Özgürlük Raporu

https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-02/FIW_2024_DigitalBooklet.pdf

Uluslararası Af Örgütü 2023/2024 Dünyada İnsan Haklarının Durumu

<https://cdn.sanity.io/files/ysiap3nf/production/59436d60d42e87e02d6eb5971ddc6b7dd532f489.pdf>

Utku Çakırözer 2024 Basın Özgürlüğü Raporu

https://ankahaber.net/haber/detay/chpli_cakirozer_2024_basin_ozgurlugu_raporunu_acikladi_74_gazeteci_gozaltina_alindi_14_gazeteci_tutuklandi_214413

BİA Medya Gözlem Raporu 2024 Bilançosu

<https://static.bianet.org/2025/01/bia-medya-gozlem-2024.pdf>

MLSA 2024 Adalet Gözlem Programı Raporu

<https://www.mlsaturkey.com/tr/mlsa-2024-adalet-gozlem-programi-raporu-dusunce-suc-tutuklama-ceza>

Gazetecilik Hak ve Özgürlükler Deklarasyonu

<https://gc-tr.org/wp-content/uploads/2024/12/GazetecilikHvODeklarasyonu.pdf>

6- SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2024 yılı, Türkiye’de medya özgürlüğü açısından yeni baskı araçlarının devreye alındığı, yapısal sorunların derinleştiği ve meslektaş dayanışmasının hayati önem kazandığı bir eşik yılı olarak kayıtlara geçmiştir. Yasalarla şekillendirilen hukuki baskı mekanizmaları, idari kararlarla pekiştirilmiş ekonomik müdahaleler ve medya çalışanlarının çalışma haklarına dönük ayrımcı uygulamalar, gazetecilik mesleğini kurumsal düzeyde zayıflatmaktadır.

Yıl boyunca çıkarılan ya da gündeme alınan düzenlemeler — özellikle “dezenformasyonla mücadele” yasası ve sonrasında gelen “etki ajanlığı” tanımı — sadece muğlak ifadelerle cezai yaptırımları artırmakla kalmamış, aynı zamanda gazetecilerin haber yapma motivasyonunu zedeleyen caydırıcı bir araç haline gelmiştir. Bu düzenlemeler, eleştirel haberciliği kriminalize ederken, kamuoyunun bilgiye erişim hakkını da ciddi biçimde engellemiştir.

RTÜK başta olmak üzere anayasal denetime tabi olması gereken üst kurulların politik davranış sergileyerek eleştirel yayınlaraya yönelik orantısız cezalar vermesi, erişim engelleri yasakları getirmesi veya bant daraltmaları yoluyla dijital ortamlara ulaşımın ciddi olarak sınırlandırılması gibi durumlar medya ortamında yapısal eşitsizlikleri daha da derinleştirmiştir. Özellikle yerel medya kuruluşlarının kamu ilanlarına olan bağımlılığı, iktidar politikalarına karşı mesafeli durabilmelerini neredeyse imkânsız kılmıştır. Bu da Türkiye’de medya çeşitliliğini tehdit eden başlıca unsurlardan biri haline gelmiştir.

Saha gözlemleri ve nitelikli veri analizleri, gazetecilerin fiziksel ve dijital güvenliklerinin korunamadığını, çok sayıda gazetecinin gözaltına alındığını veya hakkında dava açıldığını; basın kartı rejiminin ise giderek daha keyfi ve dışlayıcı biçimde uygulandığını göstermektedir. 2024 Mesleki Memnuniyet Anketi sonuçları, sektördeki geçim kaygısının ve güvencesizliğin gazetecilerin yüzde 80’inden fazlasını doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Bu durum yalnızca bireysel refah değil, haber üretiminde etik standartların korunmasını da tehdit etmektedir.

Ancak tüm bu karanlık tabloya rağmen, raporda da açıkça görüldüğü üzere, meslek örgütleri, medya koalisyonları ve uluslararası aktörlerin giderek artan iş birliği; hem gazetecilere yönelen tehditlerin görünür hale gelmesini sağlamakta hem de uzun vadeli bir dayanışma kültürünün inşasına katkı sunmaktadır. Ortak deklarasyonlar, karşılıklı eğitim ve kapasite geliştirme programları, dijital güvenlik atölyeleri ve izleme faaliyetleri, bu direnişin görünür dayanaklarını oluşturmuştur.

Sonuç olarak, Türkiye’de ifade ve basın özgürlüğünün korunması, artık sadece gazetecilerin ya da medya kuruluşlarının sorumluluğu olmaktan çıkmıştır. Bu alan, demokratik toplum düzeni isteyen herkesin ortak mücadelesi haline gelmelidir. Etkili bir medya politikası; bağımsızlık, şeffaflık ve eşitlik ilkeleri temelinde yeniden şekillendirilmeli, basın çalışanlarının hakları yasal güvence altına alınmalı, sansür ve otosansür iklimiyle mücadele kararlılıkla sürdürülmelidir.

Aksi takdirde, kamuoyunun bilgiye erişim hakkı ve demokratik denetim mekanizmaları geri dönülemez biçimde tahrip olacak; medya, halk adına değil iktidar adına konuşan bir aygıt dönüşecektir. Bu tehdide karşı en güçlü yanıt ise; gazetecilerin etik sorumluluğu ile toplumun vicdani uyanışı arasında kurulacak daha güçlü bir dayanışma hattı olacaktır.

Öneriler

Türkiye’de basın ve ifade özgürlüğünün sürdürülebilir biçimde korunması, yalnızca mevcut baskıların teşhiriyle değil, çözüm odaklı yapısal önerilerle mümkündür. Aşağıda sunulan öneriler; medya sektörünün içinde bulunduğu çok katmanlı krize yanıt vermek, dayanışma kültürünü güçlendirmek ve Avrupa Birliği gibi uluslararası aktörlerin destek mekanizmalarını daha etkili kılmak amacıyla hazırlanmıştır.

1. Hukuki Reform ve Yargı Bağımsızlığının Tesisi

- * TCK 217/A (Dezenformasyon Yasası) ve gündeme alınan “Yabancı Etki Ajanlığı” gibi muğlak ve keyfi uygulamalara açık yasal düzenlemeler yürürlükten kaldırılmalı, gündemden çıkarılmalı, ifade özgürlüğünü gözeten yeni bir çerçeve oluşturulmalıdır.
- * Terörle mücadele mevzuatı, gazeteciliği kriminalize etmeyecek şekilde yeniden yazılmalı; TCK 299 ve TMK 7/2 gibi maddeler kaldırılmalıdır.
- * Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları derhal ve eksiksiz uygulanmalı, Anayasa Mahkemesi kararlarına karşı alt yargı direnci sona erdirilmelidir.

2. Medya Sahipliği ve Ekonomik Yapıda Dönüşüm

- * Medya sahipliğindeki yoğunlaşmaya karşı çapraz sahiplik kısıtlamaları getirilmeli, dağıtım tekelleri kırılarak şeffaf ve adil erişim sağlanmalıdır.
- * RTÜK, BİK ve BTK gibi kurumların siyasi denetim aracı olmaktan çıkartılarak bağımsız ve hesap verebilir mekanizmalar hâline getirilmesi gerekmektedir.
- * Yerel ve bağımsız medyaya yönelik ayrımcı kamu ilan uygulamaları sona ermeli, medya fonları eşitlikçi kriterlerle yeniden yapılandırılmalıdır.
- * Kurumsal yapıların güçlendirilmesi önemli bir başlık olarak finansman desteği paketlerinde yer almalıdır.

3. Dayanışma ve Kolektif Direnç Mekanizmalarının Güçlendirilmesi

- * Medya Dayanışma Grubu gibi platformlara yapısal ve uzun vadeli finansman sağlanmalı; bu ağların koordinasyon, savunuculuk ve kaynak paylaşımı rollerini geliştirmeleri teşvik edilmelidir.
- * Ortak hukuki destek, teknik altyapı, eğitim içerikleri ve dijital güvenlik kaynakları kolektif erişime açılmalı; özellikle yerel medya bu sistemlerin öncelikli yararlanıcısı olmalıdır.
- * Kıdemli gazeteciler ile genç meslektaşlar arasında mentorluk ve etik habercilik odaklı kuşaklararası bilgi aktarımı desteklenmelidir.

4. Uluslararası Destek Mekanizmalarının Dönüştürülmesi

- * Fon sağlayıcı destek programları, kısa vadeli projeler yerine yapısal ve sürdürülebilir kaynaklara yönelmeli; başvuru süreçleri sadeleştirilerek küçük yerel aktörlerin erişimine açılmalıdır.
- * AB ve diğer fon sağlayıcılar, yalnızca finansman desteği değil, gazetecilerin görünürlüğünü artıran, diplomatik koruma sunan ve reform taleplerine eşlik eden aktif bir ortak rolü üstlenmelidir.
- * Gazetecilere yönelik acil hukuki ve fiziksel tehditler için hızlı müdahale ve dayanışma mekanizmaları kurulmalıdır.

5. Medya Okuryazarlığı ve Toplumsal Farkındalık

- * Dezenformasyonla mücadele yalnızca cezai tedbirlerle değil, medya okuryazarlığı kampanyalarıyla yürütülmelidir. Toplumun eleştirel düşünme becerileri artırılmalı, yanlış bilgiyle mücadelede gazeteciliğin kamusal rolü güçlendirilmelidir.

Bu öneriler, yalnızca gazetecileri değil; bilgiye dayalı karar alma süreçlerini, demokratik denetim mekanizmalarını ve toplumun geleceğini doğrudan ilgilendirmektedir. Basın özgürlüğünü korumak, sadece bir sektör meselesi değil, ortak bir demokratik sorumluluktur.

Gazeteciler Cemiyeti

Demokrasi için Medya, Medya için Demokrasi Projesi
Üsküp Caddesi No:35 Çankaya/Ankara

+90 312 468 12 09

www.media4democracy.org
www.gc-tr.org
www.24saatgazetesi.com

facebook.com/media4democracy
twitter.com/democracy4media
instagram.com/media4democracy
youtube.com/media4democracy

Demokrasi için Medya, Medya için Demokrasi Projesi kapsamında yayımlanan raporlara ulaşmak için [tıklayınız.](#)